

Ἡ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ «ἙΠΑΤΙΑΣ»

Τόσες φορές τὸ «Ἄστν» ἔτυχε ν' ἀναφέρῃ τ' ὄνομά μου, καὶ τόσον ἐπαινετικά, ὥστε λυποῦμαι σήμερα ποῦ πρέπει νὰ δεῖξω πῶς πολὺ ἀβασάνιστα ἔγραψε γιὰ τὴ μεταφρασί τῆς Ἑπατίας καὶ γιὰ τὰ μεγάλα ζητήματα ποῦ ἐδοκίμασε νὰ σχετίσῃ μὲ αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ χαίρομαι, γιὰτὶ ἔδειξε μ' αὐτὸ πῶς καὶ τότε, ὅπως καὶ τώρα, μὲ εὐκρινεία τ' ἀνάφερε τ' ὄνομά μου· καὶ ἀκόμα περισσότερο γιὰτὶ μοῦ δίνει ἀφορμὴ νὰ μιλήσω καὶ ἐγὼ γιὰ προβλήματα σημαντικὰ καὶ ἀγαπημένα, ὄχι στὰ τυφλά.

Τριῶν εἰδῶν σφάλματα μοῦ βρίσκει ὁ φίλος, καθὼς ὑποθέτω, ἐπικριτῆς, μὲ ὅλα τὰ ὑπερβολικὰ παινήματα ποῦ ἀνάξια μοῦ κάνει· μεταφραστικὰ, μετρικὰ, γλωσσικὰ. Δὲν ἐκατάλαβ' ἀκόμα πῶς τὰ ποιήματα τοῦ Λεόντ Δελίλ εἶνε ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀμετάφραστα. Καὶ δὲν ἐφύλαξα τὴν ἀκριβεία τοῦ κειμένου, γράφω κακοτονισμένους στίχους, ξέγασα πῶς πλαστικοὶ στίχοι σὰν τῆς Ἑπατίας δὲ μποροῦν παρὰ νὰ χαλασθοῦν ἀπὸ τοὺς δικούς μου τοὺς ἄπλαστους. Ἄς τὰ ἐξετάσωμε.

Κείμενον καὶ ἀκριβεία.

Πολὺ ρεθῶται τὰ δοκουμένα. Τρεῖς στίχους μονάχα ν' ἀναφέρῃ γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅσα μοῦ καταμαρτυρεῖ, σὰν πολὺ λίγο μοῦ φαίνεται. Ἄς εἶνε.

Δὲν εἶνε διόλου παραξένο ἂν τὸ «φεγγαρὸ πρόσωπον» ἀναφέρεται καὶ στὸ σχῆμα τοῦ προσώπου, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄνθρωποι γιὰ τοὺς ὁποίους τὸ φεγγάρι δὲν εἶνε παρὰ ἓνα γεωμετρικὸν σχῆμα, στρογγυλὸν, γεμῆτον ἢ μισό, καὶ τίποτε περισσότερο. Τὸ παραξένο εἶνε νὰ μὴν ὑποπτεύεσαι πῶς καὶ ὁ πλέον ἀσήμαντος ποιητῆς χρέος ἔχει νὰ ξέρῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται πῶς ἡ λέξις, οὐσιαστικώτερα, δὲ μπορεῖ νὰ σημάινῃ παρὰ πρόσωπον ἀχνόλαμπρον σὰν τὸ φεγγάρι. Τὸ φεγγάρι, σχῆμα σταθερὸ δὲν ἔχει· ἔχει ὅμως λάμψιν σταθερὴν, καὶ αὐτὴ εἶνε κάτι πολὺ σημαντικώτερον ἀπὸ τὸ σχῆμά του, μάλιστα γιὰ τὸν ποιητῆ· γιὰτὶ τὸ χρῶμα τοῦ δίνει τὴν ἁμορφίαν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ γιὰ τὴν ἁμορφίαν καὶ γιὰ τὴν ψυχὴν τῶν πραγμάτων ὁ ποιητῆς ἐνδιαφέρεται. Ἀλλὰ τόσο τὸ καλλίτερον ἀνίσως ἡ λέξις ἀναφέρεται καὶ στὸ σχῆμα. Μία λέξις δὲν ἔχει μίαν καὶ ὀρισμένην ἔννοιαν. Ἐξ ἐναντίας πλούσια καὶ προσδευμένη θεωρεῖται μίαν γλῶσσαν ὄχι τὸσον ὅταν ἔχῃ πλῆθος λέξεων ὅσον ὅταν ἔχῃ λέξεις πλούσιαι ἢ καθερμῆα ἀπὸ διάφορας σημασίας. Ἔργον δὲ καὶ δικαίωμα τοῦ ποιητῆ εἶνε νὰ πλουτίσῃ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, νὰ τῆς δῶνῃ ὅσα παίρνει πνευματικώτερον

νόημα, νὰ τὴν ἀνυψώσῃ. Ἔτσι προκόβουν οἱ γλῶσσες καὶ «καθιερῶνται»¹. Ἡ ἐξήγησις τοῦ «dans la paleur» μὲ τὸ «φεγγαρὸ πρόσωπον», προκειμένου περὶ τῆς Ἑπατίας, εἶνε θοίκαμβος τῆς δημοτικῆς.

Στὴν ἄλλη παρατήρησι γιὰ τὸ «δική μου ἀγάπη, χεῖρε» δὲν ἄξιζε μῆτε νὰ προσέξω· γιὰτὶ θαρρῶ πῶς χωρατεύει ὁ ἐπικριτῆς μου, καὶ ἐγὼ δὲν τὰ βγάνω πέρα σὲ τέτοια. Μάλιστα! ὁ ποιητῆς ἐργολαβία κάνει μὲ τὴν Ἑπατίαν, καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἐρωμένη του ὅπως τοῦ πρώτου ἐμποροῦπαλλήλου ἐρωμένη εἶνε ἡ πρώτη μοδιστρούλα τοῦ δρόμου. Ἀλλὰ μίαν γλῶσσαν θεωρεῖται προσδευμένη καὶ κούρημά της εἶνε ὅταν τις ἴδιαι λέξεις μεταχειρίζεται καὶ ὁ καλλιτέχνης γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ πάθος του πρὸς τὴν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου καὶ ὁ κουταχάκης πρὸς τὴ Μαργαρώ. Παιὶς εἶνε τόσο πεζὸς ὥστε διαβάζοντας τὸν αἰθέριον στίχον τοῦ Σολωμοῦ «Καὶ κρυφὸ μυστήριον ἐστένεψε τὴ φύσιν — καθε ὁμορφίαν νὰ στολιστῇ καὶ τὸ θυμὸν ν' ἀφήσῃ» θὰ θυμηθῇ πῶς τὸ ἐστένεψε καὶ τὸ στενεύει τὸ λέμε στὸ ράφην μας καὶ στὸν παπουτοῦ μονάχα γιὰ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ πανταλόνια μας· Ἡ εὐγένεια τῆς ἐκφράσεως δὲν κρίνεται ἀπὸ τὰς λέξεις, ἀλλ' ἀπὸ τὴν φράσιν ὁλόκληρη. Μ' αὐτὴ τὴ λογικὴ μῆπως καὶ τὸ «je t' aime et te salue» τοῦ πρωτοτύπου δὲ μυρίζε ἐργολαβία· γιὰτὶ τὸ «σ' ἀγαπῶ» δὲν εἶνε ἐργολαβικόν — ἀφοῦ αὐτοῦ καταστήσαμε — καὶ εἶνε τὸ «δική μου ἀγάπη»· καὶ γιὰ τὸ «ἀγάπη διδοῦν ὑμῖν» τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ τὸ χαίρει τοῦ Ἀκαθίστου καὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν Ἑγμῶν τοῦ Σολωμοῦ; Μὲ τὸ «Παρθέναν μεγαλόφυχον, δική μου ἀγάπη, χεῖρε!» ξεθυμαίνουσι οἱ λιμακοντόροι τοὺς καῦμούς των· τοῦλάχιστον, εὐλογημένε, δὲν σὺ χτυποῦσε στ' αὐτὰ ἡ εὐρυθμία τοῦ στίχου; Τέτοια κριτικὴ ἐξευτελίζει ὄχι τὸ μεταφραστικόν, ἀλλὰ τὴ γλῶσσαν τῆς δημοτικῆς· εἰς βῆρος αὐτῆς ἔγινε τὸ ἀστῆρ.

Ἔχουμε καὶ μίαν ἄλλη πλέον λεπτὴν παρατήρησι. Τὸ culte ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφράσω λατρεία. Στὴν ἕκτη στροφή τοῦ ποιήματος, ἐκεῖ ποῦ ταίριαζε νὰ τὸ μεταφράσω ἔτσι, τὸ ἔκανα. Στὴν πρώτη στροφή, ἐξίσου πιστὰ, καὶ γιὰ λόγον ρυθμικόν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ «θηρσκαεύματα». «Προφανῆς διαφορά» μεταξύ τῶν ὄνομαζτων δὲν ὑπάρχει. Εἶνε συνώνυμα μὲ μίαν ἐλαφρότατην nuance, ἂν δὲν ἔχω λάθος. Τὸ θηρσκαεῦμα εἶνε κάπως γενικώτερον, καὶ περιέχει μέσα του τὴ λατρεία. Ἀπὸ τὴ σχολαστικὴ δὲ σημειῶσι πῶς τὸ «θεῖον» εἶνε πλεονασμὸς δὲν βλέπω μόνον πῶς δὲν ἔχει καθαρὴν ἰδέαν τῆς ἐννοίας θηρσκαεῦμα, ἀλλὰ καὶ μαζί ὑποπτεύομαι πῶς ὁ ἐπικριτῆς δὲν ἐκατάλαβε τί χρησιμεῖουσιν τὰ ἐπίθετα στὴν λυρικὴν ποίησιν.

Τὸ ὅτι «ἀπολύτως ἀδύνατος ἀποβαίνει μεταφραστικὸν ἑμμετρον ποιημάτων τοῦ Λεόντ Δελίλ» ἀπολύτως δὲν τὸ καταλαβαίνω. Ὅχι μόνον τοῦ Λε-

¹ Στὸ κλασικὸ βιβλίον τοῦ Darmesteter «La vie des mots» ὁρατὰ δεῖχεται, πῶς ὁ ποιητῆς μπορεῖ νὰ τροποποιήσῃ τὸ νόημα μιᾶς λέξεως καὶ νὰ βγάλῃ ἀπὸ αὐτὴν κάτι τι σχεδὸν νέον, ἀπάνου στὴ λέξιν fauve, παρμένη ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.

κόντ Δελίλ, ἀλλὰ κάθε μεγάλου ποιητῆ, κάθε ποιητῆ μάλιστα, ἡ μετάφρασις εἶνε ἀπάνου κάτου ὅμοια δύσκολη. Ἀλλὰ πολὺ δυσκολώτερη εἶνε ἡ μετάφρασις ποιημάτων ποῦ ἀξίζουν μόνον ἀπὸ τὴν κατασκευὴ τῆς μορφῆς καὶ ὄχι καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆ βαρύντητά. Ἀλλὰ τέτοια δὲν εἶνε τὰ ποιήματα τοῦ Λεκόντ Δελίλ, καὶ μάλιστα ἡ Ἰπατία. Τὰ νοήματά του δὲν εἶνε λεπτεπίλεπτα ὥστε νὰ ξεφύγουν τὸ δίχτυ τοῦ μεταφραστῆ· ἀδρά καὶ πλαστικά, εὐκολοπιάνονται· ὁ ρυθμὸς τῶν εἶνε στῆν ἐντέλεια δουλεμένος, ἀλλὰ καὶ ἀπλὸς καὶ χειροπιαστός. Ἀλλ' ὄχι μόνον γιὰ τοῦ Λεκόντ Δελίλ τὰ ποιήματα, γιὰ κάθε ὠραῖο ἔργο μπορεῖ νὰ εἰπούμε: **τίποτε δὲν μεταφράζεται, καὶ ὅλα μεταφράζονται.** Τίποτε δὲν μεταφράζεται, γιὰ τὸ μεταφραστή, θέλει δὲ θέλει, δείχνει τὴν τέχνην τῆ δικῆ του, καὶ ὄχι ἐκείνην τοῦ ποιητῆ. Ὅλα μεταφράζονται, ὅταν ἡ τέχνη τοῦ μεταφραστῆ εἶνε κατὰ πρῶτον ἢ κατὰ ποῖον ἀνάλογη πρὸς τὴν τέχνην τοῦ ποιητῆ. Γιὰ τοῦτο συμβαίνει στῆ φιλολογία πολλὰς φορὰς οἱ πλεόν ὠραῖες μεταφράσεις νὰ εἶνε καὶ οἱ ὀλιγώτερον πιστές. Ἐνα πρόχειρο παράδειγμα ἀπὸ τὰ δικὰ μας: Τῆ «Λίμνη» τοῦ Λαμαρτίνου κοιτάζαν νὰ τὴν μεταφράσουν τὰ ἐπιστημότερα ὀνόματα, ὁ Κραχουσέτσκι, ὁ Βασιλεϊάδης, ὁ Βλάχας, καὶ ἄλλοι ἀκόμα, φιλοτιμούμενοι νὰ μείνουν ποῖος ὀλίγο, ποῖος πολὺ, πιστοὶ στὸ καίμενο. Τῆς «Λίμνης» τῆ μετάφρασις τὴν ἔκαμε καὶ ὁ Βαλαωρίτης. Ὁ εὐλογημένος ἀπὸ λίμνη τὴν ἔκαμε... θάλασσα. Δὲ μῶχει ξανατύχει μεταφραστής μετ' αὐτὴ ἀχαλίνωτη ἐλευθερία, ν' ἀλλάξῃ καὶ νὰ προσθέτῃ καὶ νὰ παραλείπῃ ὀνόματα καὶ φράσεις καὶ ἐκφράσεις, ὅσα καὶ ὅπως ἤθελε. Ἀλλ' ὅμως ποῖα ἀπ' ὅλες αὐτὰς τίς μεταφράσεις μᾶς δίνει τὴν ἰδέαν τοῦ πρωτοτύπου, ποῖα στᾶζει τὴ ὁρασίαν καὶ ἔχει κατὰ τὴν ἀπλαστή ὁμορφίαν τοῦ πρωτοτύπου; Μόνον ἡ παράφρασις τοῦ Βαλαωρίτη· αὐτὴ ἡ τολμηρότατα ἀπιστῆ εἶνε καὶ ἡ πιστότερη. Γιὰ τὸν ἀπλουστάτον λόγον ὅτι αὐτὸς εἶνε περισσότερον ποιητῆς ἀπὸ ἐκείνους· καὶ εἶνε στῆν ποσότητά ἡ τέχνην τοῦ ἀνάλογη μ' ἐκείνην τοῦ Λαμαρτίνου.

Θέλετε καὶ φιλοσοφικώτερον ἐξήγησι τοῦ πράγματος; Τῆ βρίσκω στίς «Études de philologie neogrecque» τοῦ κ. Ψυχάρη: «Μία παρατήρησις, λέει, κάνει κάπου ὁ Ταιν πολὺ βαθεῖα. Δὲν ὑπάρχουν συνώνυμα ἀπὸ μιὰ σὲ ἄλλη γλῶσσα: Liebe καὶ amour, girl καὶ jeune fille δὲν σημαίνουν τὸ ἴδιον τὸ νόημα τῆς καθεμιᾶς διαφέρει στὰ καθέκαστα, ἀπλουστάτα γιὰ τὸν καθέν' ἀπὸ τοὺς δύο λαοὺς παρουσιάζουν τὰ συνώνυμα αὐτὰ συγκινήσεις, συνήθειες, καὶ εἰκόνες διαφορετικές. Καὶ γι αὐτὸ μετάφρασις ἀπὸ μιὰ σὲ ἄλλη γλῶσσα εἶνε πρᾶγμα ἀδύνατον, ἂν κοιτάζουμε νὰ μεταφράσουμε μόνον τὰ λόγια καὶ δὲν φροντίζουμε ἐξ ἐναντίας νὰ μεταφράσουμε τὴν ἰδέαν καὶ τὴν συγκίνησι.»

Ἦστερον ἀπὸ αὐτὰ καθέναις βλέπει τί σημασία μπορεῖ νᾶχη ἡ κατηγορία πῶς μετ' αὐτὴν «παραλείπῃ ἐπιθέτων τινῶν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου ἐμείωσα τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πρωτοτύπου». Ὅλα αὐτὰ τὰ τινα ἐπιθέτα μέσα σὲ ποίημα ἀπὸ 76 στίχους ξέρετε πόσα εἶνε; τέσσαρα· ὄχι περισσότερα.

Ἄν εἶχα προσθέσει ἐπιθέτα, μὰ τὴν ἀλήθειαν ἡ κατηγορία θὰ ἦτο κάπως λογική· ἀλλὰ νὰ ξεχειλιζῆ ὁ στίχος μου σὲ τέσσαρες μεριές χωρὶς ἐπιθετο — πρᾶγμα ποῦ θὰ τὸ ἐπιθυμοῦσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λεκόντ Δελίλ — καὶ αὐτὸ νὰ κρίνεται ὡς ἀδυναμία, εἶνε πρωτόκουστο.

Καὶ τόσο πρωτόκουστον ὅσο βλέπω τώρα πῶς μέσα στῆ μετάφρασί μου δὲν μένουν ἀσυμβίβαστα ἡ ποιητικὴ μου ἐλευθερία μετ' αὐτὴν ὑπακοήν πρὸς τὸ κείμενον. Δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανον νὰ ὑπολείπεται πολὺ ἡ μετάφρασις ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, γιὰ τὴν καὶ ἡ ἀναξιότης μου πολὺ ὑπολείπεται ἀπὸ τὴν ἀξίαν ἐνὸς Λεκόντ Δελίλ. Ξέρω μονάχα πῶς ἐπῆρα ἐλευθερὰ τὴν ψυχὴν τῆς Ἰπατίας, καὶ τὴν ξαναδίδεκα σὲ δικούς μου στίχους κανονικώτατους ποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν ἀσυμβίβαστη ρυθμικὴ τομὴ—πολὺ περισσότερον καμμίαν παρατονία—ἀπὸ τίς δύο τρεῖς ποῦ δελεᾶ δελεᾶ ἐτόλμησα στοὺς δεκαπεντασύλλαβους ἄλλων ποιημάτων μου, δουλεμένους δὲ ὅσο περνᾶει, ἐνοεῖται, ἀπὸ τῆ μικρῆ μου ἱκανότητα· καὶ μὰξί ξέρω πῶς μπορεῖ καὶ μαθητῆς μετ' αὐτὴν ἐξήγησί μου στὸ χέρι, νὰ παρακλωθῆσθῃ λέξι πρὸς λέξι, ἐξω ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς στίχους, τὸ κείμενον. Ὅμως ὁ καλὸς μεταφραστής δὲν ἔχει χροῖος τόσο νὰ δείχνῃ πῶς εἶνε τὸ πρωτότυπον, ὅσο κυρίως πόσο τὸν συγκινεῖ τὸ πρωτότυπον.

Ρυθμὸς καὶ στίχος.

Δὲν τελειῶνει ἐδῶ ἡ ὑπόθεσις. Ὁ φίλος ἐπικριτῆς—χωρὶς παραδείγματα αὐτῆ τῆ φορᾶ—μᾶς λέγει πῶς ἀφορμὴ τοῦ ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ ἀποδώσω «τὴν πλαστικότητα καὶ τὴν μουσικὴν» τοῦ πρωτοτύπου εἶνε «τινὲς παρατονισμοὶ κατὰ τὴν τομὴν τῶν στίχων» καὶ ἡ «ιδιαιτέρα μου ἀγάπη πρὸς τὰς συνιζήσεις τῶν ὁποίων πολλὰκις ἀκμῶν ὑπερβολικὴν κατάχρησιν.» Τί διαβολο! μήπως γνωρίζει τόσο ἀπὸ τομάς καὶ ἀπὸ τόνους, ἀπὸ μετρικὰ καὶ ἀπὸ ρυθμικὰ, ὅσον κ' ἐγὼ ἀπὸ στρατηγικά; Τοὺς μὲν παρατονισμοὺς θὰ τοὺς εἶδε στὸν ὕπνον του· μετ' αὐτὸν τρόπον δὲ ποῦ ἀναφέρει περὶ συνιζήσεων καὶ καταχρήσεων! δείχνει πῶς ἀκολουθεῖ τοὺς πολλοὺς ποῦ δὲν πῆραν ἀκόμη μυροῦδιᾶ ἢ δὲν ἐμελέτησαν γιὰ νὰ μάθουν πῶς ἡ συνιζήσις δὲν εἶνε ποιητικὴ ἄδεια γιὰ νὰ τὴν ἀνεχθῆς μετ' ἀσχετοῦ, δὲν εἶνε εὐκολία, ἐξαιρέσις, μόδα, ἀμέλεια, λάθος—γιὰ τὴν καὶ λάθος τὴν εἶπαν—ἀλλὰ νόμος γλωσσικὸς καὶ ρυθμικὸς, στοιχεῖο τοῦ στίχου, πηγὴ τῆς ἀρμονίας. Κι ἂν δὲν ἦταν στῆς γλώσσας μᾶς τὴν φύσιν, ἔπρεπε νὰ τὴν

1 Ἀπὸ τοὺς 76 στίχους τῆς μετάφρασεως τῆς «Ἰπατίας» ὡς 26 εἶνε χωρὶς συνιζήσεις—ἀλλὰ καὶ χωρὶς γασμηθῆς καὶ διακρίσεις φωνηέντων καὶ συγκρούσεις φθόγων ἀπρόσεκτες—ὡς 25 μετ' αὐτῆς συνιζήσεις συντηρητικές· μέσα στοὺς ὑπόλοιπους εἶνε οἱ θεωρούμενες ὡς ἐπαναστατικές. Ὡς βλέπετε, μετ' αὐτῆν ἐγκράτειαν κἀνὼ τὰς καταχρήσεις μου! Ἀλλὰ τί θὰ εἰπούμε γιὰ τοὺς μουσικώτατους Ἰταλοὺς; Μετ' αὐτῆν καὶ τὴν Δάντην λ. γ., ὁ Λεοπάρδος, ὁ Κραχουσέτσκι δὲ μπορεῖ κατ' οὐδένα λόγον νὰ θεωρηθῶν μήτε μεγάλοι μήτε μικροὶ τεχνίτες, μήτε οἱ στίχοι τῶν πλαστικῶν καὶ μουσικῶν, γιὰ τὴν εἶνε φορτωμένοι ἀπὸ συνιζήσεις—καὶ τί συνιζήσεις!—καὶ οἱ ἐνδοκασυλλαβοὶ τῶν εἶνε γεμάτοι ἀπὸ παρατονισμοὺς.

ἐφεύρουν τὴ συνιζήσις οἱ ποιηταί. Μετ' αὐτῆν πλατύνεται ἡ κοίτη τοῦ ρυθμικοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ ρεῦμα τῆς ἀρμονίας τρέχει ἀφθονώτερον. Μετ' αὐτὸς στίχους πλημμυρισμένους ἀπὸ φωνήεντα ποῦ τὴ θέλουν τὴ συνιζήσις συνδυασμένους μετ' αὐτὸς στίχους τοὺς γεμάτους ἀπὸ σύμφωνον ποῦ δὲν τὴ θέλουν τὴ συνιζήσις, ἡ γραμμάλα, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ζαλοκώστας τὸ δεκαπεντασύλλαβο, ἀλλάζει καὶ γίνεται ρυθμὸς· τόσο τεχνικώτερος καὶ τόσο τελειότερος ὅσο βρίσκει καὶ μεταχειρίζεται ὁ ποιητῆς εἴτε ἄθελα εἴτε θεληματικὰ μέσα στὸ στίχον μὰξί μετ' αὐτὴν ἀπλήν πλαστικότητα τῶν συνεκφωνουμένων συλλαβῶν καὶ μετ' αὐτῆν σκληρὴν πλαστικότητα τῶν ἀσυγγωνευτῶν νέους ρυθμικοὺς σχηματισμοὺς ποῦ ἀντηχοῦν στ' αὐτὰ τῶν ἀμαθῶν ὡς παρατονισμοί. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον δείχνεται ἡ «ἐν τῇ ἐνόττητι ποικιλία» ποῦ μᾶς διδάσκουν οἱ μετρικοὶ, χωρὶς τὴν ὁποῖαν μέτρον ποιητικὸν δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ σφυροκόπημα, τυμπανολύπημα, βούσκα, κουδούνισμα, καὶ τίς τὰς ὠρολογιοῦ.

Ὁ ἔθνικός μας στίχος ὁ δεκαπεντασύλλαβος ἀκόμα δὲν ἔφτασε στῆν ἀνώτατη κορυφὴν τοῦ ζετιλύμματος· δὲν μᾶς εἰδείξεν ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρμονίας ποῦ κρατεῖ κλεισμένους μέσα του. Χρόνια καὶ καιροὶ θὰ περάσουν ὅσο ν' ἀνέβῃ ἐκεῖ· σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ οἱ ποιηταί ποῦ θὰ δουλεύουν γιὰ νὰ τὸν φέρουν ἐκεῖ, μπορεῖ καὶ νὰ νομιζῶνται πῶς τὸν χαλοῦν. Τί τὸ παραξένο ἀπὸ τοῦ βρίσκονται ἄνθρωποι ποῦ πιστεύουν πῶς ἡ συνιζήσις χαλαεῖ τὸ στίχον. Χάλασμα ποῦ τὸ γνωρίζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι στοὺς στίχους τῶν ποῦ τὸ βρίσκουμε στὰ μεσαιωνικά μας ποιήματα, στιχοῦρηγμένα καλλίτερα ἀπὸ πολλὰ σημερινά, ποῦ τὸ ἀπολαύσαμε στ' ἀθάνατα δημοτικὰ τραγούδια μᾶς. Ἐνα ἀπὸ τὰ λάθη ποῦ ἐβρισκαν τῆς προσώδιας τοῦ Σολωμοῦ ἦταν καὶ οἱ συνιζήσεις του. Ὅχι πλέον ποιητῆς, ἀλλὰ μουσικός, δηλαδὴ ἄνθρωπος στενωτέρω γνωρισμένος μετ' αὐτὴν καθυπερῆ ἀρμονία, καὶ τῆς ἀρμονίας σοφὸς διδάσκαλος, ὁ ἔθνικός μας μελοποιὸς ὁ Μάντζαρὸς ἔπιασε μιὰ μέρα ἔτσι ἀπὸ πείσμα καὶ λίγους στίχους ἔγραψε στὸ μέτρον τοῦ ἴμνου τῆς Ἐλευθερίας, ὅλους πλημμυρισμένους πέρα γιὰ πέρα ἀπὸ συνιζήσεις, καὶ τοὺς ἐτόνισε γιὰ νὰ δείξῃ ψηλαρητὰ μετ' αὐτῆν μουσικῆ, μετ' αὐτῆν ὁμοῦν τῶν ρυθμῶν, πῶς μία εἶνε ἡ ἀρμονία τοῦ αὐτοῦ μέτρον μετ' αὐτῆς συνιζήσεις καὶ τῆς ἀρμονίας. Μετ' αὐτῆν εὐκολία τραγουδιεῖται γεμάτος ἀπὸ συνιζήσεις στίχος μετ' αὐτὸν αὐτοῦ μέτρον στίχος ποῦ δὲν ἔχει τέτοιες. Γιὰ τὴν μετ' αὐτῆν συνιζήσις ὁ χρόνος, ἡ ὁ τόνος, δὲν ἀλλάζει, μόνον ὁ ἦχος ἀλλάζει, στρογγυλαίνει, γίνετ' ὁμορφώτερος, ἡ συλλαβὴ δυναμώνει, ἀπὸ ἀσχητὸν ποῦ ἦταν καὶ ξερὸν, μεστῶνει, ξεχειλιζεῖ ἀπὸ χυμῶ, ὡς κερπὸς μέσα στῆν ὠρᾶ του.

Ἀλλὰ τ' ἀγγύμαστα τ' αὐτὰ δὲ μποροῦν νὰ νοιωθῶν πῶς τὰ «συνεκφωνούμενα» φωνήεντα τῶν δύο συλλαβῶν κἀνὼν μιὰ συλλαβὴν στὸ στίχον. «Εἶ δὲ μόνον ἐκφωνοῦνται καθαροῖς φωνήεσιν, ἔλεγεν ἀπὸ τὸν παλιὸν καιρὸ ὁ Εὐστάθιος γιὰ τοὺς δεκαπεντασύλλαβους, λαμβάνον τὸ πολὺτον ἔχουσι τῆ ταχέως συνεκφωνήσεως τῶν φωνηέντων.» Ἀλλὰ τὸ λαυθάρον τῶν δὲν κατώρθωσαν ἀκόμα νὰ τὸ μυρισθῶν οἱ ἀσκα-

λοι, καὶ οἱ καθαρολόγοι ποιηταί μας, καθὼς καὶ μετρικοὶ ἀπὸ τοὺς μὴ καθαρολόγους. Οἱ πρώτοι στὸ σχολεῖον δὲ μᾶς μαθαίνουσι τίποτε ἀπὸ ὅσα σχετίζονται μετ' αὐτὴν ἀλήθειαν τῆς γλώσσας μᾶς· οἱ δευτέρου ὅπως τὴν ἐκατάντησαν τὴ γλῶσσα τῆς ποιήσεως μπαλσαμωμένην μούμια, ἔτσι καὶ τὴ στιχοῦρηγία μᾶς τὴν ἐσφίξαν ἀκίνητην μέσα σ' ἐνὸς εἶδους δεκαπεντασύλλαβο, σὰ σπασμένο χέρι σὲ γύψινον καλοῦπι· μετ' αὐτὴν διαφορὰ πῶς ὁ γύψος τῶν εἶνε σὲ πολλὰς μεριὰς ραγισμένους καὶ τριμμένους ἀπὸ χασμῶδεις καὶ διακρίσεις ἀντικαλλιτεχνικώτατες. Κ' ἔτσι ἀπὸ στίχους καλλιτεχνικοὺς μήτε νὰ διαβάσουμε ξέρομε. Τίποτε παραξένο· ἀπὸ τὸ διαβάσμα εἶνε τέχνη, τὸ διαβάσμα τῶν στίχων εἶνε ἡ τέχνη τῆς τέχνης.

Τὰ δημοτικὰ μᾶς τραγούδια μᾶς δίνουν ἰδέαν τοῦ φυσικοῦ ρυθμοῦ στῆν ἄκρα ἐντέλεια. Ἀλλ' ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ὅσο καὶ ἂν εἶνε τέλειος, εἶνε φυσικός, ἀπλάστος δηλαδὴ καὶ πρωτοκαμῶτος, καὶ ἀνίκανος νὰ παραστήσῃ τὸν πολυσύνθετον κόσμο τοῦ πνεύματος. Καὶ ὅμως, μοναδικὸ φαινόμενο κακομοιρίας, ἂν ἐξετάσουμε τοὺς στίχους πολλῶν ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους ποιητὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν (καθὼς τοὺς ξεχωρίζει ἡ κυρία Ἀδάμ μετ' αὐτὴν κ. Βικέλα στὸ γνωστὸ βιβλίον τῆς) θὰ εὐροῦμε κατώτερα καὶ μετρικῶς ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια μᾶς. Τὸ περπάτημα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ στίχου σὲ κάθε φιλολογία προχωρεῖ ἀνάλογα μετ' αὐτὸ περπάτημα καὶ μετ' αὐτὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδεῶν. Ὅταν μὲν στάσιμος ὁ στίχος στῆν κατασκευὴν του θὰ εἶπῃ πῶς μένει στάσιμος καὶ τῆς ποιήσεως τὸ πνεῦμα. Ὁ δικός μας ὁ δεκαπεντασύλλαβος στὸν ἀρχικὸν του τύπον καὶ ὅπως γράφεται κοινῶς, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον—περισσότερον ἴσως—μονότονον ἀπὸ τὸν ἀλεξάνδρινον δωδεκασύλλαβον τῶν Γάλλων, ὅπως ἦταν ἀρχικὰ καὶ αὐτὸς, εἶδος ἰαμβικοῦ τετραμέτρου μετ' αὐτὴν μεσιανὴν τομὴν ἀπαραλλάχτη. Ἀλλὰ καὶ καλλιτεχνικώτερα γραμμένους ὁ δικός μας δεκαπεντασύλλαβος σχεδὸν διόλου δὲν προώδευσε ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐφάνηκε τὸ πρῶτον γνωστὸν δημοτικὸν στιχοῦρηγμῶν, στὰ χίλια τόσα μετ' αὐτὸν Χριστόν, τὸ ποίημα τοῦ Σπανέα, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Τσεῖτσου καὶ τοῦ Πτωχοπροδρόμου. Καὶ ὁ δεκαπεντασύλλαβος μένει σχεδὸν ἀδούλευτον χωρᾶν ἀρμονιών. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆ μεσιανῆς τομῆς καὶ τοὺς δύο τρεῖς κυρίους λεγομένους τονισμοὺς του δὲν ὑποπευόμεθα καὶ δὲν χρησιμοποιοῦμε. Καὶ ὅμως καὶ ἄλλας τομάς παίρνει μέσα του, καὶ νέου ρυθμοὶ πολὺτονονοι μπορεῖ νὰ βγῶν ἀπὸ μέσα του, ρυθμοὶ ποῦ χωρὶς νὰ τοῦ ἀλλάξουν τὴν βάσιν, νὰ τοῦ μεγαλῶνουν τὴν ἐκφραστικὴν του δύναμιν, σύμφωνα πάντοτε μετ' αὐτὸν νόμον τῆς «ἐν τῇ ἐνόττητι ποικιλίας.» Στους πρὸ τοῦ Σολωμοῦ ποιητὰς, σὲ Βυζαντινοὺς, σὲ Κρητικοὺς, σὲ Ἠπειρωτὰς βρίσκουμε τοὺς πρώτους σπόρους τέτοιων ἐργασιῶν. Ἀλλὰ στὸ Σολωμὸν βλέπουμε χτυπητότερα μὰξί μετ' αὐτὴν ἀνύψωσι τῆς ποιήσεως καὶ τὴν ἀνύψωσι τοῦ ρυθμοῦ. Βλέπουμε στοὺς στίχους του (στὰ κομμάτια ποῦ μᾶς ἔφησε τελειωμένα) τὸ δεκαπεντασύλλαβον νὰ τυπώνεται ὄχι σὲ γύψινον εὐκολώτερον, ἀλλὰ σὲ πέτρα· καὶ ἀπάνω σ' αὐτὴν τοὺς ἀπλάτωτους κυματισμοὺς τῶν συνιζήσεων, ὡς

τὰ πολυπτυχα ἱμάτια σὲ μερικά ἀρχαῖα ἀγάλματα. Ἄλλ' ὁ Σολωμός δὲν ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς στιχυρικής ἀναπλάσεως· μόνο τὸ σύνθημα μᾶς ἔδωσε καὶ δείγματα μᾶς ἔφησε πρὸς ἐξακολούθησιν καὶ τελειοποίησίν του. Στὸν Ὅραον τοῦ ὁ Μακροβίου μᾶς ἔδειξε μὲ σοφὴ συμμετρίαν ζευγαρωμένες καὶ πλούσια μεστωμένες ὅλας τίς ἁρμοσίαι τοῦ στίχου τοῦ μεγάλου διδασκάλου του. Ἀλλὰ στὸν Πολυλά, στὸ ἡμιουργικὸ μεταφραστὴ τῆς Ὀδύσειας, τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Ἀμιλέτου, ταιριάζει ἡ δόξα πῶς μᾶς ἐπλούτισεν ὅχι μὲ νέαν μέτραν, ἀλλὰ πολὺ τελειώτερα, μὲ νέους ρυθμούς μεσὰ στὰ ἴδια παλαιὰ μέτρα. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος τοῦ Πολυλά—ἀφίνω δὲ τὸ ἑκαπεντασύλλαβος—εἶνε ὅλος κίνησις, ὅλος ἐκφρασις, ὅλος ψυχὴ. Μὲ τὸν πατροπαράδοτον στίχον μᾶς ἔχει τόση σχέση ὅση καὶ μιὰ σκληρὴ ἀγιογραφία Βυζαντινὴ μὲ τὴν εἰκόνα ἐνὸς ζωγράφου τῆς Ἀναγεννήσεως. Ὁ Πολυλάς ἐδούλευε τὸ νεοελληνικὸν ρυθμὸν σὰ μεγάλου ποιητῆς. Κι ἀκόμη ὁ δεκαπεντασύλλαβος δὲν ἔδειξεν ὅλη τὴ μεταμορφωτικὴ δυνάμει του.

Δὲν τὸ πιστεύω κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ πῶς μ' αὐτὰ ζητῶ νὰ βιάσω, σώνει καὶ καλὰ, κάθε ποιητὴ νὰ γράφῃ τοὺς στίχους τοῦ ἀλλὰ Πολυλά. Ἄν ἤξερα κάτι ἀπὸ μουσική, νομίζω πῶς ὁ ἐθνικισμὸς μου γιὰ τὸ Βάγνερ δὲ θὰ μ' ἐμπόδιζε νὰ συγκινηθῶ ἀπὸ τὴν Καβαλλερία Ρουσσικὰν τοῦ Μασσάνη. Κάθε σωστὸς ποιητὴς δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε καὶ τεχνίτης· ἀλλὰ κάθε τεχνίτης ἔχει τὸ δικὸν του τρόπον καὶ τὸ δικὸν του σκαλοπάτι· πολὺ φοβούμενός πῶς ὅλα εἶνε σχετικὰ καὶ ἡ Τέχνη ἀκόμα φτάνει μοναχὰ νὰ ὑπάρχῃ ἁρμονία οὐσίας καὶ μορφῆς· αὐτὸ θὰ εἶπῃ τέχνη. Τεχνίτης καὶ ὁ Πολυλάς μὲ τὰ πολυχρωμα ἀλλάγματα τῶν ἁρμονιῶν του, ποῦ εἶνε γεμάτες νόημα. Τεχνίτης καὶ ὁ ποιητὴς τῶν «Ἀμαράντων» μὲ τὴ γνωστικὴ κανονικότητα, μὲ τὴν ἀπλήν εὐρυθμίαν τοῦ στίχου του, τὸσον ἀνάλογον πρὸς τὰ καθαρῶτα ζωγραφικὰ νοήματά του. Τεχνίτης καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ «Ρωμηοῦ» μὲ τ' ἀμεταβίβητα χοροπηδήματα καὶ γοργοτρέξιμα τῶν ρυθμῶν του, ποῦ εἶνε μᾶλλον παρωδιᾶς καὶ σάτυρος ρυθμῶν, ὅπως καὶ ἡ ποίησίς του. Ὅτι δὲν ὑποφέρω εἶνε τὸ ἀταίριαστο καὶ τὸ ἀσυμβίβαστο· εἶνε οἱ στίχοι (τόσο τὸ χειρότερον μάλιστα ἂν ἔχουν μεσὰ τοὺς ποιητικὸν ὕλικόν) εἶνε οἱ στίχοι ποῦ θέλουν νὰ περάσουν γιὰ κανονικοὶ καὶ ἀλάθειτοι καὶ δὲν εἶνε παρὰ ἄμορφοι, ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ ἀπὸ ἀμάθειαν· εἶνε ἡ ἀψυχη μηχανὴ ποῦ ζητεῖ νὰ περάσῃ γιὰ ζωντανὸν ὄργανισμός. Κ' ἔχουμε τέτοιων στίχων πολλὰ παραδείγματα.

Γιατὶ ὡς πρὸς τὴ γνῶσιν τῆς μετρικῆς ἀλήθειαις εἴμαστε πίσω περισσότερον ἀπὸ τὴ γνῶσιν τῆς καθαρῆς ποιητικῆς ἀλήθειαις. Ὁ κ. Καλοσγούρας μεσὰ στὰς «Κριτικὰς Παρτηρήσεις» του, μιλῶντας γιὰ τὴν καινούρια τέχνην μὲ τὰ ἴδια κατασκευάζει καὶ πλέκει ἀναμεταξύ των τοὺς στίχους του ὁ κ. Πολυλάς, λέγει ὅτι τὸ νεοφανὲς τοῦτο μόνο γιὰ μᾶς εἶνε καινούριον, «διότι ἡ τέχνη αὕτη εἶνε ἤδη παλαιὰ καὶ τελεία ἐν ἄλλαις φιλολογίαις καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξέμαθε τὴν ἐκείνου, ἢ δὲ αἰσθησίαις παρ'

ἐκείνου τοῖς λαοῖς εἶνε πρὸ πολλοῦ εἰς αὐτὴν εἰθισμένη». Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν ὁλοφάνερην ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐξετάσουμε τί κάνουν οἱ ποιηταὶ στίς ἄλλαις φιλολογίαις μὲ τὰ μέτρα καὶ μὲ τοὺς ρυθμούς. Ἄς ἴδουμε λ. χ. τί γίνεται στὴ γαλλικὴ ποίησιν μὲ τὸν ἀλεξανδρινόν. Εἰδικαὶ συγγραφεῖς, σοφοὶ μετρικοὶ καὶ κολογγοὶ ποῦ ἔγραψαν γι' αὐτόν, μυρολογοῦν τὴ φτώχεια τοῦ ἀκριβῶς γιὰ τὸ μονότονον χροστικὸν τῆς κανονικῆς τομῆς καὶ δικαιρέσεώς του. Κ' οἱ ποιηταὶ ἀγωνίζονται πῶς νὰ τοῦ περάσουν τὴ φτώχεια μὲ πολυτονίας, ρυθμοποιίας, μεταβολάς, χωρὶς νὰ τὸν ἀλλάξουν. Ὅταν ἦρθεν ὁ Ρονσάρ, ὁ μεγάλος ἀρχηγὸς τῆς Πλειάδος, ὁ ἀλεξανδρινὸς δωδεκασύλλαβος ἀριθμοῦσε ζωὴν τεσσάρων αἰῶνων, εἶχε τομὴν σταθερὴν ἀπαρκαλύπτῃ στὴν ἕκτη συλλαβῇ καὶ χωρίζονταν σὲ δύο μέρη ὅμοια, σὰν καλὴ ὥρα ὁ δικὸς μας. Ὁ Ρονσάρ χωρὶς καλὰ νὰ τὸ καταλάβῃν ἔρχισε νὰ τοῦ χαλάῃ τὴν κανονικότητα μὲ τὰ λεγόμενα ὑπερβατὰ· ἀλλὰ τὰ χαλάσματα του εἶνε σπάνια καὶ κάπως ἀδέξια. Ἦρθαν ὁ Μαλέρβης καὶ ὁ Βοαλιὼ καὶ πάλιν τὸ στένεψαν τὸ μέτρο κανονικῶς. Ἀλλὰ οὗτοι μεγάλοι ποιηταὶ, ποῦ νομίζονται ὡς μαθηταὶ των, τίποτε ἄλλο δὲν ἔκαναν παρὰ νὰ τὸ ξεσπενέψουν. Ὁ Ρακίνας ἐτελειοποίησε τὸν Ἀλεξανδρινόν· μὲ τί τρόπον; ἀπλούστατα· τοῦ ἔκοψε τὴ μονοτονίαν· ἦρε νέαν τομὴν ἐξω ἀπὸ τὴν ἐπίσημην τὴν μεσιανὴν· πρῶτος ἐταίριασεν ἦχος καὶ ἰδέαν, στίχον καὶ ψυχὴν. Ἀλλὰ οἱ νέοι στίχοι του ἀποτελοῦν ἐξαιρέσιν ἀκόμα καὶ δὲν εἶνε πλούσιοι σὰν τοῦ Ἀφρονταίν. Τοῦ Ἀφρονταίν ἡ δόξα εἶνε πῶς ἀντάμωσε στενώτερα τὴν ψυχολογίαν μὲ τὴν στιχυρικήν. Ὁ ἀλεξανδρινὸς του εἶνε γεμάτος ἀπὸ ρυθμικὰς ποικιλίας. Ἐμάζωξεν ὅλα τὰ τυχαῖα καὶ ἀπομονωμένα παραδείγματα προγενεστέρων του ποιητῶν. Μὴ ξεχνᾷτε πῶς δὲ μιλῶ γιὰ τὴν ποικιλίαν τῶν μέτρων ποῦ μεταχειρίζεται μεσὰ στὸ ἴδιον ποίημα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ποικιλίαν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέτρου· φοβερῶς ἔδωσε κατακεραλιᾶς τῆς μιᾶς κανονικῆς τομῆς. Ἀλλὰ ἄς παρηγορούμεθα· τὸ παράδειγμα του ἀπόμεινεν ἀκέραιον ὁλόκληρον αἰῶνα. Οἱ νεώτεροι ἀκολούθησαν τὴν ἀψυχη στιχυρογία τοῦ Βοαλιὼ, τῶν καθαρειόντων, σὰ νὰ λέμε. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς εἶχε ξεπέσει καὶ ἡ ποίησις. Πρόβλεπε τέλος ὁ Ἀνδρέας Chenier, ὁ Γαλλοῦλλον. Ἐπανάθρεψε τὸν ἀλεξανδρινόν μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ρονσάρ καὶ τῆς Πλειάδος, πάλιν ἐχάλασε τὴ συνειθισμένη τάξι τῆς πλοικῆς τῶν στίχων, καὶ μὲ τὸ ξανάνωμα τῆς ποιήσεως ἔρχισε καὶ τὸ ξανάνωμα τοῦ μέτρου. Ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ τὸ Chenier ἐπρωχώρησαν στὴν ἀναγέννησιν τοῦ στίχου μὲ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἰδέας οἱ ρομαντικοὶ. «Οἱ στίχοι των, λέει ὁ Σαινμπερ, γεμᾶτοι, ἀπέραντοι, ἀδροί, πλατεῖς· μιὰ πνοὴ τοὺς συγκρατεῖ ἀδικαίρετους, μονοκόμματους». Τὸ πολυμῆτοτα καὶ μουσικώτατο ξεδιπλωμα τοῦ ρομαντικοῦ στίχου τὸ κατώρθωσεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὅπως καὶ στὴν ποίησιν ὅπως καὶ στὴ γλώσσα. Κι ἂν ἔλειπαν ὅλοι οἱ παραπάνου, φτάνει μόνος ὁ Οὐγκώ γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ψηλασμένην ἰδέαν τοῦ τί θὰ εἶπῃ ρυθμὸς στὴ γαλλικὴν ποίησιν καὶ σὲ κάθε ποίησιν. Οἱ ἀλεξανδρινοὶ του δὲν ξεχειλίζουν μόνον μὲ ὑπερβατὰ· κλείνουν μεσὰ τοὺς κάθε δυνατὸν καταμερισμὸν τοῦ δωδεκασύλλαβου καὶ κάθε ἀκανόνιστη τομῇ τῶν μπροστινῶν ποιητῶν, πολὺ συχνότερα, ποικιλώτερα καὶ ρυθμικώτερα ἀπὸ ἐκείνους τοῦ Ἀφρονταίν· μεσὰ σ' αὐτοὺς ἡ καθόμοιρη μεσιανὴ τομὴ κατάντησε νὰ μὴ μπορῇ νὰ ξεμυτίσῃ. Τὸν μεταχειρίζεται μὲ τόση ποικιλίαν τὸν Ἀλεξανδρινόν, ὥστε ἀναπληρώνει μὲ αὐτόν κάθε ἄλλο μέτρο. Οἱ στίχοι του πότε ἀπὸ κανονικοὶ καὶ σύμμετροι ξεσποῦνε καὶ γλυστοῦν στὸ ἀκανόνιστον καὶ στὸ ἀσύμμετρον, πότε παίρνουν τὸν ἀντιθετὸν δρόμον, καὶ εἶνε καμωμένοι ἀκριβῶς μὲ ὅλα τὰ λάθη ποῦ καταδικάζουν οἱ παλαιὸι κανόνες. Κι ὅμως θαύματα εὐρυθμίας καὶ ἐκφραστικῆς δυνάμεως. Τί γοργὰ τρεγάματα μεσὰ στὸν ἴδιον στίχον καὶ τί ἀργὰ περπατήματα, τί χαμηλώματα καὶ τί πετάγματα, τί παρατονίας καμωμέναις γιὰ νὰ δείχνουν ὠριότερον τὸν κανονικὸν τονισμὸν ποῦ ἀκολουθεῖ, τί πολυτονίας, τί ἀντιθέσεις φράσεως καὶ προσωδίας, ἄλλο δρόμον νὰ τραβᾷ αὐτὴ καὶ ἄλλον ἐκείνη, ὅπως μεσὰ στὸ μελοδράμα ἢ ὀρχήστρα καὶ τὸ τραγῶδι, τί τομὴν ἀεικίνητην, τί στίχους ἄξιους τῆς λύρας, ποῦ ἔχει σπερὰ, καὶ δὲν εἶνε μετρομημένος μὲ τὸ διαβήτη! Ἔτσι καθὼς ἡ γλώσσα, ἔτσι καθὼς ἡ ποίησις, ἔτσι καθὼς ἡ τέχνη, παίρνει δρόμον καὶ ὁ ρυθμὸς. Στῶν ρομαντικῶν τὰ χεῖρα, καὶ μάλιστα στοῦ λυρικώτατου Μπαμβίλ ποῦ τοῦ διδασκάλου τὸ παράδειγμα ἐχρησιμοποίησε μὲ τὸ παραπάνου καὶ ἔγραψε τὸ περίφημον «Βιβλιαράκι τῆς γαλλικῆς στιχυρογίας», ὁ ρυθμὸς καλλιεργεῖται «comme un vol aux infinis coup d'ailes.» Ναι μὲν στὸ πλάγι τοῦ Μπαμβίλ ὁ Λεκόντ Δελίλ μὲ τοὺς μαθητάς του δουλεῖ τὸ στίχον πολὺ κανονικώτερα καὶ πλέον σύμμετρα· ἀλλ' αὐτὸ δὲ θὰ εἶπῃ πῶς φυλάει θρησκευτικὰ τὴν κλασικὴν τομὴν καὶ πῶς διώχνει σὰν πειρασμούς τὰ ὑπερβατὰ· κάθε ἄλλο. Μοναχὰ στὰς «Βαρβαρικά» του ἐλογάριασα ἀρκετούς «παρατονισμούς κατὰ τὴν τομὴν τῶν στίχων.» Ἀλλὰ ζωντανὴν διακαρτερύσεως ἐναντίον τῆς σκληρότερης αὐτῆς μετρικῆς τῶν Parnassiens εἶνε ὁ Βερλαίν μὲ τοὺς δικούς του, «ὁ ἀπαράμιλλος καλλιτέχνης τοῦ στίχου», ὅπως τὸν ἀνόμαζε τελευταῖα καὶ τὸ «Ἄστου». Καὶ ὁ Βερλαίν τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ μαχαίριες νὰ τραβῆξῃ τοῦ κλασικοῦ δωδεκασύλλαβου, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ, μὲ μερικούς δικούς του τρόπους, τὰ μαθήματα τοῦ Μπαμβίλ.

Τὰ χαλάσματα αὐτὰ καὶ τὰ ἀλλάγματα δὲν εἶνε καμμιὰ ἐξαιρέσις ἢ ἀποκλειστικὸν προνόμιον καὶ ἀνάγκη τῆς γαλλικῆς ποιήσεως· εἶνε κοινὰ σὲ κάθε πολιτισμένην ποίησιν καὶ δεικνύονται τόσον πολυμῆτοτα ὅσο ζωηρότερα ξεδιπλώνεται καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ ρυθμοῦ, τῆς «ἐν τῇ ἐνότητι ποικιλίας» μὲ ἀλλοὺς λόγους, ἢ τῆς «ἐν τοῖς ἁμοιόδοσι ποικιλίας», καὶ τῶν «μεταβολῶν τῆς ἁρμονίας» τῶν ἀρχαίων. Δυστυχῶς σοφοὶ καὶ γλωσσολογιστὴς δὲν εἶμαι. Εἴμαι μονάχα ἕνας φτωχὸς στιχυρογός, ποῦ κάτι ξέρω ἀπὸ τὴν τέχνην μου, καὶ πολὺ συντηρητικὸς, ποῦ μπορεῖ νὰ θαυμάζω, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀκόμα τὴν δυνάμιν νὰ ἐφαρμόσω τὰ μεγάλα παρα-

δείγματα. Ὅσοι ἔχουν ὄρεξι νὰ φωτισθῶν, ἄς πᾶν νὰ μελετήσουν, νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ἀρμοσίους πῶς ἐννοοῦσαν τὸ ρυθμὸν οἱ ἀθάνατοι ἀρχαῖοι, καὶ πῶς οἱ ρυθμοὶ τῶν νεωτέρων μπροστὰ τοὺς δικούς των, κατὰ τὴν γνώμη τῶν σοφῶν, εἶν' ἑλεεινὰ μονότονοι, σὰν ψαλτικὸν κανονάρχημα. Ἄς μάθουν ἀπὸ ἄλλους ἀρμοσίους, ἂν δὲν τὸ γνωρίζουν, πῶς οἱ Ἰταλοὶ ἔθρεψαν καὶ πῶς μεγάλωσαν καὶ πῶς μεταχειρίζονται τὸν ἐθνικὸν τους στίχον τὸν πολυτονον ἐνδοκασύλλαβον, ποῦ ἐκατάντησεν ὁ ἴδιος νὰ εἶνε ἄλλος εἰς τὰ λυρικά, καὶ ἄλλος εἰς τὸ ὄργανον. Ἄς μάθουν πῶς ἀνάλογα μὲ τοὺς Γάλλους καὶ οἱ Ἄγγλοι μὲ τὴν ποίησιν, μὲ τὴν γλώσσαν, ἐλευθέρωσαν καὶ τὸ ρυθμὸν ἀπὸ τὴν ἀλυσιδα τῆς κλασικῆς λεγομένης ἐποχῆς καὶ «λίγυσαν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ταῖν, τὸν εὐθύγραμμον στίχον. Τί ἔκαμε καὶ ὁ μεγαλειότερος ἀπὸ τοὺς ζωντανούς ποιητάς τῆς Ἀγγλίας, ὁ Swinburne ποῦ θαυμάζεται γιὰ τὸν ὠκεανὸν τῆς ἁρμονίας τὸν προχρονόμενον ἀπὸ τοὺς μουσικώτατους, καθὼς τοὺς λένει, στίχους του : «Ἐπλάσε νέους ρυθμούς, μᾶς λέει ἕνας κριτικὸς τὸν ἄνοιξε τὸν στίχον, εἰς τρόπον ὥστε τὴν τομὴν καὶ τὴν ῥίμην τὴν αἰσθάνεται κανεὶς λιγότερον. Καὶ τὴ χάρι τοῦ στίχου τοῦ τὴν ἐβάσισε περισσότερο στὴν ἁρμονίαν τῶν λέξεων παρὰ στὴν μηχανὴν τοῦ μέτρου. Τοὺς ἐπολλαπλασίασε τοὺς ρυθμούς.»

Τὸ συμπέρασμα : Ὅσοι πλουτίζονται καὶ ὅσον ὑψώνεται καὶ ἡ δικὴ μας ποίησις τόσον θὰ μεγαλώνουν καὶ οἱ παρατονισμοί, τουτέστιν οἱ εὐρυθμίαι τοῦ πατροπαράδοτου

Ταρά | τι-σὴ | ἰ | ἰὸ || οὐ | σασά | κικ | κικ !

Γραμματικὴ καὶ γλωσσικὰ.

Ἀλλὰ δὲ χαλῶ τὸ στίχον· χαλῶ καὶ τὴ γλώσσαν· δὲν ξέρω νὰ τὴν καταρτίσω ἐπιστημονικῶς· δὲ μεταχειρίζομαι ἁμοιομόρφους τύπους· δηλαδή δημιουργῶ μὲ τοὺς κανόνους μου (νὰ καὶ ἕνα ὀξύμωρον) «πλήρη γραμματικὴν ἀναρχίαν, παραβλάπτουσιν οὐσιωδῶς τὰς προσπαθείαις τῶν θελόντων νὰ καθιερώσουν τὴν δημοτικὴν γλώσσαν.»

Πρῶτα πρῶτα παρατηρῶ εὐσεβάστως ὅτι ὅποιος ἔχει τόση τρεμουῖα γιὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς δημοτικῆς ὥστε νὰ κηρύττῃ ὡς ἀναρχικούς ὄσους δὲ φυλάγουν τοὺς «ἁμοιομόρφους» τύπους ποῦ ὀνειρεύεται, εἴτε ἄνθρωπος εἶνε εἴτ' ἐφημερίδα, ἂν θέλῃ νὰ φερθῇ λογικὰ καὶ νὰ μὴν «ὑποστηρίξῃ ἀσυγγνώστως τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἐναντίων», ὅπως νομίζει ὅτι τὰ ὑποστηρίζω ἐγὼ, θὰ κάμῃ καλὰ πρῶτα καὶ ἀπ' ὅλα νὰ μὴ τὰ γράφῃ αὐτὰ, μήτε τίποτε ἀπόσα γράφει, στὴν καθαρῆσά, ἀλλὰ μόνον στὴ δημοτικῇ. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ, ὁ ἄνθρωπος ἢ ἡ ἐφημερίδα, πῶς αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, γιὰ χίλιους ὀδοὺς κοινωνικούς, βιομηχανικούς, ψυχολογικούς, ἱστορικούς, ὑπηρεσιακούς, δημοσιογραφικούς, καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Καὶ θὰ μοῦ ἀπαντήσῃ πολὺ εὐλογικῶς. Ἀλλὰ θὰ τοῦ ἀνταπαντήσω καὶ ἐγὼ πῶς εἶνε σχεδὸν ἐπίσης ἀδύνατον στὸ συγγραφεῖα, στὸν καλλιτέχνην, στὸν ποιητὴν ποῦ βρέθηκε νὰ ζῇ σὲ μιὰ πόλιν ἐδῶ μεσὰ στὴν Ἑλλάδα, καὶ περικυκλῶνεται ἀπ' ὅλον αὐτὸ τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ γλωσσικὸν milieu ποῦ ἀνα-

πνέσμεν ὄλοι μας, ὅσον καὶ ἂν αἰσθάνεται τῆς ἀτμοσφαιρᾶς αὐτῆς τὴν τυραννίαν, τὴν νοθείαν καὶ τὴν πεζότητα, ὅσον καὶ ἂν λαχταρᾷ ζητώντας νὰ τὴν πολεμήσῃ, ὅσο κι ἂν τὴν πολεμῇ, τοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ γράψῃ τὴ δημοτικὴν, ὅπως θέλουν ἀπὸ δῶ σφοῖ κι ἀπὸ κει παπαγαλλίζοντες κήρυκες τοῦ «ἐπιστημονικοῦ κατάρτισμου» τῆς γλώσσας, δηλονότι τῶν νέων γλωσσολογικῶν ἰδεῶν ποὺ διδάσκουν τὴν ἀπόλυτην ὑποταγὴν τῆς γλώσσας σὲ τύπους καὶ φθόγγους αὐστηρὰ καὶ ὁμοίμορφα λαϊκοῦς, ὅσο κι ἂν ὑποθέτουμε πῶς εἶνε οἱ ἰδέες αὐτὲς σεβαστές, ὠραϊκές καὶ ἀληθινές—θεωρητικῶς.

Λυποῦμαι γιὰ τὴν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν μ' ἀφίνουν τὰ στενά σύννορα τῆς «Ἑπαιτίας» νὰ ξαννοχηθῶ καθὼς καὶ στὰ περὶ ρυθμοῦ. Ἄλλ' ἰδοὺ σύντομα καὶ ἀκόρπια σχετικῆς σημειώσεις μερικῆς γιὰ νὰ τελειώσωμε :

— Τὸ νὰ λές πῶς «ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἢ ἐπιστήμη διδάσκει ὁ ποιητὴς δὲν ἔμπορεῖ γράφων νὰ τὸ παρίσῃ» εἶνε τὸ ἴδιο σὰ νὰ λές πῶς δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶνε ποιητὴς χωρὶς νὰ σπουδάσῃ γλωσσολογία! Ἐξαισία.

— Ποιὸς νὰ πρωτοπιστέψω; Ὅσοι μὲ καταφρονοῦν, καὶ μερικοὶ ποῦ δὲ μὲ καταφρονοῦν, ἄλλοι μὲ στιγματίζουν κι ἄλλοι μοναχὰ μὲ δείχνουν ὡς ψυχαρικό. Ἡ «Νέα Ἑπαιτία» τῆς Τεργέστης μὲ σκληρότατην εἰρωνίαν μὲ κατηγοροῦσεν ἐδῶ καὶ δύο μῆνες πῶς «ἐκτέμνω ἀσπλάγγως τοὺς ἀρχαίους θεοὺς» ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, πῶς κάνω μὲ τὸ παραπάνου ὅτι ὁ ἐπικριτὴς μου μὲ κατηγορεῖ πῶς δὲν κάνω. Τώρα ἀπὸ τὸ «Ἄστυ» μαθαίνω πῶς εἶμαι ἀντιψυχαρικός. Μήπως εἶμαι καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο ὅσο παίρνει νὰ εἶμαι κι ὅσο νομίζω πῶς πρέπει νὰ εἶμαι;

— Τὴ γραμματικὴν τὴν σεβόμαι, τὴ σιγυρίστρα λογικὴν τῆς γλώσσας τὸ θεμέλιο ποὺ στηρίζει, τὸ λυχνάρι ποὺ φωτίζει, τὸ χαλινὸ ποὺ συγκρατεῖ. Κι ἀπὸ τὸ λεγόμενον κρᾶμα καλὸ νὰ βγαίνῃ μὴ γραμματικὴ. Τὸ ἀνακᾶτωμα πρέπει νὰ γίνεταί καὶ αὐτὸ μὲ λόγο, μὲ τάξι, μὲ σύστημα. Ἄλλῃως, εἶται ξεπέφτουμε στὴν ἀναρχίαν. Ἄλλ' ὅμως ἢ λογικὴ δὲν εἶνε πάντα ἢ ἀλήθεια. Ἄλλ' ὅμως ἢ γραμματικὴ δὲν κάνει τὸ συγγραφέα. Ἐνας ποιητὴς, κατὰ τὰς περιστάσεις, μπορεῖ καὶ νὰ προσέχῃ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν προσέχῃ σ' αὐτὴ. Ὁ γλωσσολόγος Breal ἀναφέρει κάπου τὸν ἐξῆς λόγο τοῦ Οὐμβόλδου: «Μέσα στὸ νοῦ μας κρατοῦμε κλεισμένην καὶ ἀπὸ μὴ κάποιαν γραμματικὴν ποὺ ἀρχά ἢ γλήγορα βάζει τὴν σφραγίδα τῆς καὶ αὐτὴ τὴν γλώσσαν.» Δὲν πιστεύω στὴν ἀπόλυτην ὄντοτητα τῆς γραμματικῆς ὅσο πιστεύω στὴν «μὴ κάποιαν γραμματικὴν» καθενὸς γεροῦ συγγραφέως. Ὁργανον μέγα εἶνε καὶ ἢ γραμματικὴ, εἰδῶλον δὲν πρέπει νὰ εἶνε. Ἄλλῃως, τὰ εἰδῶλα τὰ ἐσύντριψεν ὁ κ. Ροϊδης.

— Αὐτὴ τὴν ὅλων διόλου θεωρητικὴν, τὴ μεταφυσικὴν σχεδὸν λατρεῖαν τῆς δημοτικῆς δὲν τὴν πολυκαταλαβαίνω. Ξεφώνηζουμε: Ὁμοιομορφία τύπων! ὄχι ξεχωριστὴ γραμματικὴ! τί διδάσκει ἢ ἐπιστήμη!.. καὶ τραβοῦμε ἡσυχα τὸ δρόμο μας. Γράψτε μὲ τὰ ξεφωνητὰ λοιπὸν ὀράματα, μυθιστο-

ρήματα, κριτικὴν, ἐπικολυρικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ποιήματα, νὰ ἰδοῦμε! Τὴ γιουμίζουμε μὲ ρόδα τὴ δημοτικὴν καὶ τὴν διώχνουμε ἀπὸ τὴν Πολιτείαν! Ὅχι δὰ τόσοσ πλῆτωνισμός! Πρέπει νὰ τὴν πάρουμε τὴ Δημοτικὴν καὶ νὰ τῆς δώσουμε θέσι μέσα στὴν Πολιτείαν. Κι' ἀφοῦ τῆς δώσουμε θέσι μέσα ἐκεῖ, θὰ ἰδοῦμε πῶς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ ξεφύγῃ κάποιους ἀναγκαιότατους συμβιβασμούς. Ἄλλ' οἱ συμβιβασμοὶ αὐτοὶ θὰ ἰδοῦμε πῶς εἶνε τόσοσ ὀλίγοι, τόσοσ ἀκίνδονοι, καὶ διόλου ταπεινωτικοί. Ὅλους νὰ τοὺς ξεφύγουμε δὲν εἶνε δυνατόν ἀνθρωπίνως. Μονάχη τῆς ἢ ἐπιστήμη εἶνε κάτι ἀφρημένον· ἢ ζωὴ εἶνε ἢ πραγματικότης. Τί λέγει στὰ «Ἱστορικὰ καὶ γλωσσολογικὰ ζητήματά του» κι ὁ ἴδιος κ. Ψυχάρης; «Καλὴς οἱ θεωρίαις καὶ ἐλυσιτικῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ καταθεῖται ἀπὸ τὰ ὕψη καὶ ν' ἀντικρύσωμε ἀτάραχα τὰ πράγματα».

— Τὸ «Γαξίδι» τοῦ Ψυχάρη τ' ἀγαπῶ καὶ τὸ θαυμάζω· εἶνε ἀπὸ τὰ λίγα ἐξογα βιβλία ποὺ ἐχουμε. Ἄλλὰ τοῦ Ψυχάρη τὴν παλληκαριά δὲ μὲρῶ νὰ μιμηθῶ σὲ μερικὰ· ἔπρεπε νὰ εἶμαι χωμένος ὡς τὸ λαίμω στὴ γλωσσολογία. Τοῦ Ψυχάρη τοῦ ταιριάζει τέτοιος ἱερός φανατισμός. Εἶνε ὁ ἱεροφάντης τῆς Γραμματικῆς. Πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τοῦ ἀντιπροσωπεύει μίαν ἰδέαν: τὸν ἀριλιώτο πόλεμο κατὰ τοῦ γραφομένου καθεστώτος. Ἄλλος δύσκολα μποροῦσε νὰ ὑψώσῃ τέτοια σημαία. Ἐλλῆν αὐτός, μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιστήμων μαζί καὶ ποιητὴς, τὰ βλέπει ὅλα μὲ τὴν ἰδίαν perspective· ὅλα μικροσκοπικὰ ξεδιαλυμένα καὶ μαζί μεγαλωμένα φανταστικά. Γι' αὐτὸν ἢ καθαρῶς, κάθε τῆς λόγος, κάθε τῆς φράσις, ἔχει τὴν ἰδίαν ἀξία· εἶνε κάτι τι ποῦ δὲ μιλιέται, ποῦ δὲν καταλαβαίνεται χωρὶς κᾶψι, κάτι τι περασμένο, μπαλαστωμένο, ὅλων διόλου τεχνητὸ καὶ ἄψυχο. Γι' αὐτὸν ὅλα τῆς δημοτικῆς στέκονται καὶ λάμπουν στὴν ἰδίαν ἐπιφάνειαν· λόγια τῆς καὶ φράσεις καὶ σχηματισμοὶ ἔχουν μίαν ἀγγιχτή παρθενίαν, σχεδὸν σὰν κάτι μαζί δικό μας καὶ ξένο, ὀλόδροσον, ἀριστοκρατικόν, ὅλων διόλου ἀσυμβιβαστο μὲ τὴν ἄλλη, τὴν καθαρῶς. Δὲν κοιτάζει τόσο τί εἶνε ὅσο τί πρέπει νὰ εἶνε. Ὁ Καστελὸρ μίλησε στὴν Ἰσπανικὴν Ἀκαδημίαν γιὰ τὸν «ἐπιστημονικὸν ῥωμαντισμό» τοῦ Ἴψεν καὶ τοῦ Ἑτσεγκαρνά· κ' εἶμεν πρέπει νὰ μιλήσωμε γιὰ τὸν «ἐπιστημονικὸν ἰδανισμό» τοῦ Ψυχάρη.

— Ἡ ἀτμοσφαιρᾶ ἐμόρφωσε τὸν κ. Ψυχάρη, αὐτὴ ἐμόρφωσε καὶ τὸν κ. Ροϊδην, Ἑλληνα ποῦ ζῆ μέσα στὴν Ἑλλάδα, εἶδε τὰ ροθερὰ χτυπήματα ποὺ κατάφερε τῆς ἐθνικῆς γλώσσας ὁ δασκαλισμός, κ' ἐβλάθη νὰ ψέλλῃ ὕμνους πρὸς τὴν δημοτικὴν καὶ μαζί νὰ τὴν ἀλυσοδένη σφιχτότερα—χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ—μὲ τὴν καθαρῶς. Μεταξὺ τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Ροϊδῆ νομίζω πῶς ὑπάρχει τόπος γιὰ γόνιμη φιλολογικὴ καὶ δημιουργικὴ ἐργασία.

— Ἡ ἐπιστήμη! θεία, παντοδύναμη. Ὁ θρίαμβος τοῦ αἰῶνος. Πόσα κέρδισαν ἀπ' αὐτὴν ἢ Ποίησις, ἢ Τέχνη, ἢ Γλώσσα, ἢ Ἰδέα, ἢ Πράξις! Ἄλλ' ὁ ποιητὴς καὶ ὅταν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμη, δὲ σέρνεται στὰ νερά τῆς τὴ σέρνει στὰ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροϊδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

Α'.

Ὁ ἥρωας μας ἦτο εἰκοσαετής καὶ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ποιητὴς. Ἡ ποίησις αὐτοῦ ἦτο κατ' ἀρχάς ἢ παροδικὴ καὶ ἀκινδύνος νόσος πάντων τῶν ἐφήβων· ἀλλ' ἔπειτα παρῶξεν αὐτὴν πρόωρος ἀτυχῆς ἔρως καὶ ἐπὶ τέλος τὴν κατέστησε χρονίαν ἢ καθημερινὴν συναναστροφή μετὰ τινῶν ὑποψηφίων καλλιτεχνῶν. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ὀλιβιέρου ὁ πατήρ του ἦτο ἀνθρωπος θετικὸς καὶ αὐστηρότατος, ἀπορασίνας καὶ ἐπιμένων ν' ἀσπασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ τὸ ἐμπορικόν στάδιον. Διὰ νὰ τὸν παρασκευάσῃ εἰς τοῦτο τὸν ἔστειλε νὰ διδαχθῇ παρὰ γείτονος διδασκάλου τὴν διπλογραφίαν. Τὸν διπλογράφον τοῦτον διέκρινε τὸ πρῶτον γῆρας διὰ τοῦ ὁποῖου τιμωροῦνται οἱ διάγοντες βίον ἀκόλαστον καὶ χαρτοπαικτικόν. Οὐδ' ἦτο ἀνάγκη νὰ ἦναι τις δεινὸς φυσιογνώστης διὰ ν' ἀναγνώσῃ εἰς τὰς ρυτίδας τοῦ μετώπου πάσας τὰς κακίας τοῦ κ. Δικαμπῆ. Οὗτος ἦτο νυμφευμένος ἀπὸ τινῶν μόνων ἐτῶν μὲ πτωχὴν νέαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξαπατήσῃ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μαθημάτων τοῦ Ὀλιβιέρου ἢ κυρίαν Δικαμπῆ ἦτο εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν καὶ ἐκρύπτεν ὑπὸ ὄψιν κάπως ἀναμικτὴν καὶ ἠθος ἐλεγειακὸν ἱκανὴν προμήθειαν σθένους καὶ πάθους. Οἱ κυανόφαιοι αὐτῆς ὄφθαλμοὶ συνέβαιναν ἐνίοτε ν' ἀστράψωσι καὶ τὸ ὄχρον τῆς πρόσωπον νὰ κοκκινίσῃ. Αἱ τοιαῦται ὅμως ἐκλάμψεις ἦσαν σπάνια, τὸ δὲ σύνθηος αὐτῆς βλέμμα καὶ μειδίαμα ἦσαν ἥρεμα καὶ μελαγχολικά, ὡς γυναικὸς πολλὰ ἀνεχομένης βάσανα μὲ ἀγγέλου ὑπομονὴν, τῆς ὁποίας ἢ ἱστορία θὰ συνεκίνοι βαθέως τὴν καρδίαν εὐαισθητοῦ ποιητοῦ. Ἡ κυρία Δικαμπῆ ἔμενε πολλὰ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ μαθήματος τῆς διπλογραφίας, ὅτε μὲν κύπτουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἐργοχείρου τῆς, ὅτε δὲ περιποιημένη ὄχρον καὶ φιλάσθενον θυγάτριον διετές. Ἄλλ' εἶτε κεντώσα εἶτε ἐκτελοῦσα τὰ μαθητικά αὐτῆς καθήκοντα εὕρισκε πάντοτε τρόπον νὰ παρουσιάζεταί ὑπὸ χαρίεσσαν στάσιν εἰς τὸν Ὀλιβιέρου, ὅστις ἔσπευδε νὰ στρέψῃ πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα, ἅμα ὁ καθηγητὴς ἔστρεφε τὴν ῥάχιν, ἀσχολούμενος νὰ ἐπιβεωρήσῃ τὰ τετράδια τῶν ἄλλων μαθητῶν.

Ἐπόμενον λοιπὸν ἦτο νὰ μὴ μάθῃ ὁ Ὀλιβιέρου διπλογραφίαν καὶ ν' ἀγαπήσῃ τοῦ διδασκάλου τοῦ τὴν γυναῖκα. Ἐσπέραν τινὰ ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ μόνος μετὰ τῆς κυρίας Δικαμπῆ, ἥτις ἠδούκησε νὰ τοῦ διηγηθῇ πόσον ἦτο δυστυχῆς, πρὸ πάντων μετὰ τὴν στέρησιν τῆς μικρῆς τῆς, ἀποθανούσης πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. Ὁ Ὀλιβιέρου ἐγονεπύετο τότε πρὸ αὐτῆς, ἔβρεξε τὰς χεῖρας τῆς μὲ θερμὰ δάκρυα καὶ κατόρθωσε νὰ ἐκφράσῃ τὸν διακαῆ αὐτοῦ ἔρωτα μετὰ τῆς περιπαθεῖς ἐκείνης εὐγλωττίας, ἥτις διακρίνει πολλὰ εἰς τὰς ἀγορεύσεις τῶν πρωτοπείρων. Τὴν ὀήλων ταύτην τοῦ αἰσθηματος

δικά του τὰ νερά, δὲν τὴ φέρνει στοὺς στίχους τοῦ μὲ τὴ δική τῆς τὴν ἀφρημένην, ἀλλὰ μὲ τὴν ποιητικὴν, μὲ τὴν πλαστικὴν μορφήν, ὅστε σχεδὸν τὴν κάνει ἀγνώριστη· ἔτσι μεταχειρίζεται καὶ τὴ γλώσσα τὴν ἐπιστημονικὴν, ἃς τὴν εἶπομε. Ἡ γλώσσα δὲν πρέπει νὰ προσβάλῃ τὴ δική του θρησκείαν τὴν αὐτοκρατορίσαν. Ποιὰ εἶνε αὐτή; Τὸ Αἰσθημα τοῦ Ὁραίου. Γιατί ὁ ποιητὴς σκοπὸν ἔχει καὶ λατρεῖται τὸ Ὁραϊόν, ὄχι τὸ ἀληθές· ἢ καλλιτέρα, τοῦ ποιητῆ ἢ ἀλήθεια εἶνε ἢ ὁμορφιά. Ὅτι προσβάλλει τὴ θρησκείαν τοῦ δὲν τὸ χαμπερίζει κι ἃς λέγεται Ἐπιστήμη ἢ Γραμματικὴ. Τόσο, ποῦ τὸ κάτου τῆς γραφῆς, ὅταν θυμώσῃ, μπορεῖ νὰ εἶπῃ καὶ ὅ,τι ἔλεγε, χωρὶς θυμῶ, ὁ Λαμαρτίνος! «Ἡ γραμματικὴ σκοτώνει τὴν ποίησιν· ἢ γραμματικὴ δὲν εἶνε γιὰ μᾶς».

— Γιὰ νὰ φουσκάνωμε σὲ κάθε φύλλον πῆδημα φωνάζοντας «Ἐπιστήμη!», δὲ φτάνει νὰ κλείνωμε μονάχα στὸ μυαλό μας μερικῆς γνώσεις χωνεμένες ἢ ἀχώνευτες. Πρέπει νὰ τὴν καταβάσωμε ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ νὰ τὴν κλείσωμε στὰ βάθη τῆς καρδίας τὴν Ἐπιστήμη. Καθὼς λέγει ὁ ἥρωας τοῦ Ἴψεν, πρέπει νὰ περάσῃ στὸ αἷμα μας, νὰ γίνῃ αἰσθημα. Κ' ὕστερα νὰ ὀρκιζόμεσθε στόνομά τῆς. Ὅ,τι δὲν τὸ θέλει τὸ αἰσθημα μου τί μ' ὠφελεῖ κι ἂν τὸ ἀναγνωρίζῃ ὁ νοῦς; Τίποτε λογικώτερον ἀπὸ τὸν Κοντισμό· τί μᾶς τὸν κάνει ἀνυπόφορο; τὸ αἰσθημα.

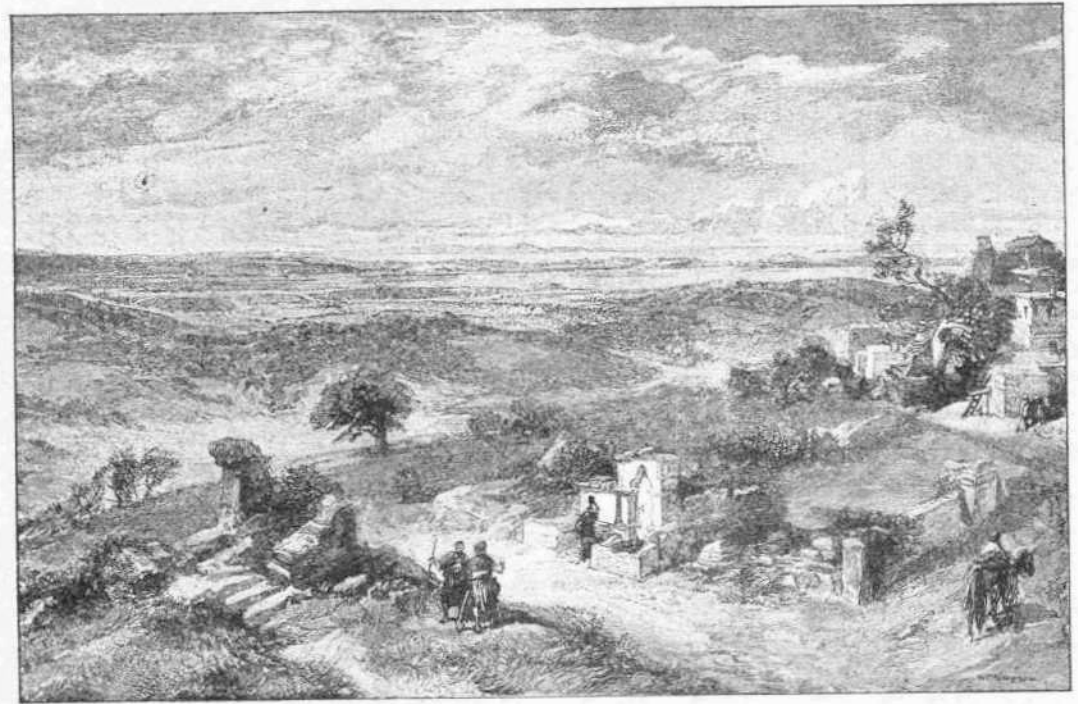
— Δὲν ἔχω καμμιά ξεχωριστὴ γραμματικὴ καὶ σχεδὸν καμμιά ἀνωμαλία στὴ γλώσσα τῶν στίχων μου. Ἐξ ἐναντίας σπανιώτατα δὲν ἀποδίδω «τὴν δέουσαν σημασίαν» σ' αὐτὸ ποῦ ὀνομάζει δασκαλικὴ ὁ φίλος μου, ἀλλ' ἀδασκαλευτος, ἐπικριτὴς «ἐπιστημονικὸν κατάρτισμόν» τῆς γλώσσας. Μόνον κάποιες ἐξαίρεσεις ἀναγκάζομαι νὰ κάνω τῆς δημοτικῆς, καὶ ἀρετὰ ἰδανικῆς γιὰ μᾶς, ὁμοιομορφίας. Ἐτσι μεταχειρίζομαι ἀπειράχτες μερικῆς λέξεις τῆς καθαρῶς ποῦ εἶται ἀπειράχτες γροικιοῦνται γύρω μας ἀπὸ τὰ στόματα κ' ἐκείνων ποῦ μιλοῦν ἀπλοῦστερα καὶ φυσικώτερα τὴ γλώσσα. Δὲν ἔχω τόπο καὶ γι' αὐτὸ ἀποφεύγω νὰ παραστήσω καὶ νὰ ἐξηγήσω ἐδῶ μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα τὴν εὐλογη κανονικότητα τῶν ἐξαίρεσέων μου. Ἄν τὰ πάρω μὲ τὴν ἐπιστήμη καὶ μὲ τὴ γλωσσολογία ἢ καλλιτέρα μὲ κάποιους ἐπιστήμονας καὶ μὲ κάποιους γλωσσολόγους (γιατί καὶ οἱ Ἐπιστήμες δὲν ζοῦν παρὰ μὲ τὰ ἐμφύλια ἀλληλοφαγώματα τῶν πιστῶν τους), μπορεῖ αὐτὰ νὰ εἶνε ἄπρεπα. Ἄν τὰ πάρω μὲ τὴν ζωὴν, αὐτὰ τὰ ἄπρεπα εἶνε τὰ μόνον μαρτύρια πῶς ὑπάρχει γύρω μας ἀσθηματικὴ γιὰ τὸν ποιητὴν, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσοσ, ὅστε νὰ τὴν ἀρῆται ἐντελῶς πῶς ὑπάρχει, μίαν πραγματικότητος· ἢ καθαρῶς.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο Τσάρος 'Αλέξανδρος Γ'

Τροία

τό ὅποιον εἶχε μαντεύσει πρὸ πολλοῦ ἠεροάσθη ἢ δέσποινα τῆς καρδίας του μετὰ πολλῆς εὐμενείας καὶ θεώρησε πρέπον ν' ἀνταμείψῃ παραχωρούσα εἰς τὸν λάτρην αὐτῆς τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐζήτηει, τὴν ἄδειαν δηλ. νὰ τὴν ὀνομάζῃ Μαρίαν.

Πλὴν τῆς ἐμφύτου ἀντιπαθείας πρὸς τὴν διπλο-γραφίαν εἶχεν ἐπιβραδύνει κατὰ πολὺ τὰς προόδους τοῦ Ὀλιβιέρου ἢ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ ἐξυμνηθῆ νὰ φοιτᾷ εἰς τοῦ διδασκάλου του τὴν οἰκίαν. Ὅπως δὴποτε, μετὰ ἐξαμήνων φοιτήσιν εὐρέθη γνωρίζων ὅσα ἤρκειν διὰ νὰ γείνη δεκτός εἰς ἐμπορικὸν γραφεῖον. Τοῦτο τοῦ ἀνήγγειλεν ἡμέραν τινα αὐτὸς ὁ διδάσκαλός του, προσθέτων ὅμως: « Ἐλπίζω ὅτι τὸ ἀπολυτήριόν σας δὲν θὰ μᾶς στερήσει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς βλέπωμεν. Ὅσον συχνότερα, τόσο καλλίτερα ». Τὴν φράσιν ταύτην ἠρμήνευσεν ὁ Ὀλιβιέρου ὡς ἄδειαν νὰ ἐρχεται καθ' ἡμέραν.

Αἱ καθημερινὰ αὐταὶ ἐπισκέψεις δὲν ἐφάνιντο προξενούσαι οὔτε δυσαρέσκαιαν οὔτε ἀνησυχίαν εἰς τὸν πρῶτον διδασκάλον του, καίτοι καλλίστα γνωρίζοντα τὸν λόγον αὐτῶν, διότι ἐγνώριζε καὶ πόσον ἀθῶα ἦσαν αἱ σχέσεις τῆς γυναικὸς του μετὰ τοῦ νεανίσκου ἐκείνου, τοῦ πτερυγίζοντος εἰς τὰ ὕψη ὑπερνεφέλου πλατωνισμοῦ. Ἡμέραν μάλιστα τινὰ ἐπέσεν εἰς τὰς χεῖρας του καὶ ἐπιστολὴν του πρὸς τὴν Μαρίαν, τὴν ὅποιαν ἠνοίξεν ἐνώπιον αὐτῆς. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τὴν ὅποιαν θὰ ὑπέγραψεν ἀδιστακτικῶς καὶ ὁ σεμνὸς Ἰωσήφ, ἤρχιζε διὰ τῶν λέξεων: « Ἀδελφὴ μου », τὰς ὁποίας ἐσκόλιασεν ὁ κ. Δικαμπῆς δι' ἠχηροτάτου κηγγασμοῦ.

— Μήπως τὸν ὀνομάζεις καὶ σὺ ἀδελφόν; εἶπε γελῶν εἰς τὴν γυναικῆ του. Τοῦτο θὰ ἦτο περίεργον. Πῶς ὅμως δὲν ἐσυλλογίσθητε ὅτι διὰ τῆς ἀδελφότητος ταύτης συμπλέκεται μετὰ τῆς μοιχείας καὶ τὴν κίμουξιν;

— Ὁ Ὀλιβιέρου εἶναι ἀκόμη παιδί, ἀπεκρίθη ἡ

Μαρίκ. Τὸ πρὸς ἐμὲ αἰσθημὰ του εἶναι θερμὴ φιλία καὶ τὸ ἰδικόν μου πρὸς αὐτὸν ἀπλὴ συμπάθεια καὶ τίποτε περισσότερον. Ἄν ὅμως σὲ δυσχερεστῆ, ἡμπορῶ νὰ εἶπω εἰς τὸν Ὀλιβιέρου νὰ παύσῃ νὰ ἐρχεται.

— Νὰ μὴ τοῦ εἶπες τίποτε. Ἄρου δὲν βλαρύνεται τὸ αἰθέριον αἰσθημὰ του, ἄς ἐξυμνηθῆ νὰ ἐρχεται ὅσον θέλῃ. Τοῦτο μού εἶναι ἐντελῶς ἀδιὰφορον.

Ἡ τοιαύτη ἀδιαφορία τοῦ κ. Δικαμπῆ δὲν ἦτο προσποιητὴ. Ἀπὸ τὴν γυναικῆ του δὲν ἐξήτει ἄλλο παρὰ νὰ ἐτοιμάζῃ τὸ γεῦμά του καὶ νὰ τὸν ἀφίην νὰ ξεθυμαίνῃ ἐπάνω της ὅταν ἔχανεν εἰς τὸ χαρτοπαίγιον. Ἐπειτα ἡ καθημερινὴ παρουσία τοῦ Ὀλιβιέρου τοῦ ἐχρησίμευεν ὡς πρόσρασις διὰ νὰ διασκεδάζῃ μὲ γυναῖκα τῆς ἐσχάτης τάξεως.

Ὁ Ὀλιβιέρου καὶ ἡ Μαρίκ ἐξηκολούθησαν ν' ἀγαπῶνται ἐπὶ δεκαετῶ ἀκόμη μῆνας χωρὶς οὐδ' ἄπαξ νὰ κατέλθωσιν ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ πλατωνισμοῦ εἰς ταπεινότερας ἀπολαύσεις. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐξηκολούθει ὁ κ. Δικαμπῆ νὰ χροτοπαικτῆ καὶ νὰ ὀργιάζῃ, μέχρις οὐ περιπλεχθεὶς εἰς βυπαράν τινα ἐπιχείρησιν καὶ καταδιωκόμενος διὰ πλαιοτεγραφίαν ἠναγκάσθη νὰ δραπέτευσῃ εἰς Ἀγγλίαν, ἐγκαταλείπων τὴν γυναικῆ του χωρὶς προστασίαν καὶ χωρὶς λεπτόν. Τότε κατὰ πρῶτον ὁ Ὀλιβιέρου, ὅστις δὲν ἔμενε μὲ τὴν Μαρίαν παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως τὸ ἐσπέρας, ἔμεινε μίαν φορὰν ἀπὸ τὸ ἐσπέρας ἕως τὸ πρῶν. Ἡ ἀξιοσημειώμενος αὕτη νύξ ἦτο ἐκ τῶν χειμερινῶν ἐκείνων, αἵτινες φάνονται ἀτελεῦται εἰς τοὺς ἀγρυπνούντας δυστυχεῖς καὶ συντομώταται εἰς τοὺς εὐδαίμονας ἐραστάς. Ἡ ἔγερσις ὅμως τῶν ἡμετέρων ὑπῆρξε φοβερά, προκληθεῖσα ἐκ τῆς ἀριζεύσεως ἐπιστολῆς, διὰ τῆς ὁποίας εἰδοποιεῖτο ἡ Μαρίκ, ὅτι καταγγελλεῖσα ὡς συνένοχος τοῦ συζύγου της ἐμελ-

λεν αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ συλληθῆ. Ἡ ἡμερᾶς λοιπὸν ἀπόκρυψις αὐτῆς ἐπεβάλλετο ἀναποδράστως. Ἀδύνατον ὅμως ἦτο εἰς τὸν Ὀλιβιέρου, τὸν συγκατοικοῦντα μετὰ τοῦ φοβεροῦ πατρὸς του, νὰ τὴν φιλοξενήσῃ, οὐδ' εἶχεν ἢ δυστυχῆς γνώριμον κανένα ἄξιον ἐμπιστοσύνης. Εἰς τοιαύτην εὐρισκόμενος ἀμηχανίαν ἐνθυμήθη ὁ Ὀλιβιέρου ὅτι ὁ στενὸς φίλος του ζωγράφος Οὐρβάνος εἶχε πλὴν τοῦ ἐργαστηρίου του, ὅπου ἔμενον ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἄλλο εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν δωμάτιον, χρησιμεῖον μόνον πρὸς ὕπνον. Ἐπιτυχῶν τὴν παραχώρησιν αὐτοῦ ἔσπευσε νὰ κρύψῃ ἐκεῖ τὴν ἐρωμένην του.

Ὁ Οὐρβάνος ἤρξατο ἐνίοτε νὰ περᾶσῃ τὴν ἐσπέραν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φιλοξενουμένων. Μετὰ τινὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις ἦλθε μίαν ἡμέραν νὰ ἴδῃ τὴν Μαρίαν ἐνῶ ἔλειπεν ὁ Ὀλιβιέρου καὶ ἔμεινε ἰκανὴν ὥραν μετ' αὐτῆς. Ἐπανελθὼν τὴν ἐπιούσαν αἱ τρεῖς μετὰ ταύτην ἐπισκέψεις του. Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ἔλθων ὁ Ὀλιβιέρου τὸ ἐσπέρας εὗρεν ἐρημον τὸ δωμάτιον καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης συντομον ἐπιστολὴν τῆς Μαρίκ, ἣτις τοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ ἄσυλον αὐτῆς εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ὑπὸ τῆς ἀτυνομίας καὶ ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν οἶκον μιᾶς συγγενοῦς της, παρεκκλιεῖ δὲ αὐτὸν θερμῶς νὰ μὴ ἐκτεθῆ ζητῶν νὰ τὴν ἴδῃ, ἀλλὰ νὰ τὴν περιμένῃ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας τὴν ὀγδόην τῆς ἐσπέρας εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Ἁγ. Σουλπικίου.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐλύπησε καὶ κῆπως ἐξέπληξε τὸν Ὀλιβιέρου, εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν εἶπει πλειστάκις ἡ Μαρίκ ὅτι οὐδένα ἔχει εἰς Ἡρασίους συγγενῆ. Ἐπρέψε νὰ τὴν δεῖξῃ εἰς τὸν Οὐρβάνου, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη μετὰ τινος ἀμηχανίας.

— Τὸ πρῶν, τοῦ εἶπε, μετέβην νὰ ζητήσω κατὰ

εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ εὐρήκα τὴν Μαρίαν ἀνήσυχην καὶ φοβισμένην ἐκ τῆς εἰδοποιήσεως ὅτι ἀνεκαλύφθη τὸ ἄσυλόν της. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε καὶ με παρεκάλει νὰ τὴν συνοδεύσω, ἐπρόσθεσεν ἀπροσέκτως.

— Τότε ἠξέουρις ποῦ εἶναι! ἐκράξεν ὁ Ὀλιβιέρου.

— Ἐπάνω κάτω, ἀπεκρίθη ὁ ζωγράφος, ἀλλὰ τὸ μυστικόν δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ καὶ δὲν ἡμπορῶ νὰ σὲ τὸ εἶπω. Ἄρκει νὰ γνωρίζῃς ὅτι ἡ Μαρίκ εἶναι ἀσφαλῆς ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκειται. Ὅπως δὴποτε καλὰ θὰ κάμῃς ν' ἀκολουθήσῃς τὴν συμβουλήν της μὴ ζητῶν νὰ τὴν ἴδῃς διὰ μερικὰς ἡμέρας, διότι ἡ ἀτυνομία γνωρίζει τὰς παλαιὰς σχέσεις σου μετ' αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου της καὶ ἐνδέχεται νὰ σὲ κατασκοπεύῃ καὶ νὰ σ' ἀκολουθήσῃ. Ἄν ἔχῃς σπουδαῖον τι νὰ τῆς ἀναγγεῖλῃς ἡμπορῶ νὰ ὑπάγω ἐγὼ.

Ὁ Ὀλιβιέρου οὐδὲν ὑποπτεύσας ἀνεχώρησε κατὰ τὴν ἡσυχώτερον, τὴν δὲ ὄρισθησιν ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπῆγε νὰ περιμένῃ τὴν Μαρίαν πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Σουλπικίου. Ἄλλ' ἡ ὥρα παρήλθε καὶ ἡ ἐρωμένη του δὲν ἐφάνετο. Ἡ ἀνησυχία του ἠύξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ὅτε εἶδεν ἐρχόμενον τὸν Οὐρβάνου.

— Ἡ Μαρίκ, εἶπεν οὗτος, εἶναι ἄρρωστη καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἀπόψε.

— Ἄρρωστη! ἀνέκραξεν ὠχρίων ὁ Ὀλιβιέρου, ὁδήγησέ με πρὸς αὐτήν.

— Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Μοῦ τὸ ἀπηγόρευσε βητικῶς.

Ὁ Ὀλιβιέρου ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπον τὸν φίλον του, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὸ βλέμμα του.

— Ἄκουσε, Οὐρβάνε, εἶπε πρὸς αὐτόν, πρέπει

νά ἴδω τὴν Μαρίαν ἀπόψε, ἀμέσως τώρα. Ἄδι-
φορον μοῦ εἶναι νὰ ἐλθῇ ἐκεῖνη ἢ νὰ ὑπάγω ἐγώ.
Σοῦ ἀφίνω τὴν ἐκλογὴν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ἴδω.

— Ὅπως θέλεις, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβάνος τοῦ
ὑποίου ἐφαίνεται αὐξάνουσα ἡ ἀμηχανία. Πηγαίνω
νὰ τῆς εἶπω ὅτι, ἂν καὶ γνωρίζῃς ὅτι κείττει με
πυρετόν, ἐπιμένεις νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ ἐξέλθῃ με αὐτό
τὸ κρίνον, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ ξεψυχῆσῃ εἰς
τὸν ὄρομον.

— Διατί τότε δὲν θέλεις νὰ με ὀδηγήσῃς ἐκεῖ
ποῦ εἶναι; ἠρώτησε μετὰ γλυκύτητος ὁ Ὀλιβιέρου.

— Διότι δὲν ἤμπορεῖ νὰ σὲ δεχθῇ. Δὲν εἶναι
σπίτι της.

— Καὶ σέ, πῶς σὲ δέχεται;

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐραστής της, εἶμαι μόνον φί-
λος της ἢ μᾶλλον ἰδικός σου φίλος. Ἄλλὰ τί ἀπο-
φασίζεις τέλος πάντων; Αὐρίον, μεθαύριον ἢ μετ'
ὀλίγας ἡμέρας ἡ Μαρία θὰ ἤμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ χω-
ρὶς κίνδυνον τῆς ὑγείας ἢ τῆς ἐλευθερίας της. Καλὰ
θὰ ἔκαμνες νὰ περιμένῃς.

— Οὔτε στιγμὴν. Πήγαίνε νὰ φέρῃς τὴν Μαρίαν.

— Ἀρῶ τὸ θέλεις πηγαίνω, ἀπήντησεν ὁ Οὐρ-
βάνος ἀπομακρυνόμενος.

Ἀπαισία τότε ἰδέα ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ
Ὀλιβιέρου, ὅτι ἡ Μαρία ἐκρύπτετο εἰς τοῦ Οὐρβάνου.
Ὑπὸ τῆς ὑπόψιας ταύτης ἐλαυνόμενος τὸν ἠκολού-
θησε λαθραίως καὶ εἶδεν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς
τὴν οἰκίαν, ὅπου εἶχε τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγραφί-
κῆς. Κρυβὴς εἰς σκοτεινὴν γωνίαν τὸν εἶδε μετ'
ὀλίγον νὰ ἐξέλθῃ, ἔχι ὅμως μόνον, ἀλλὰ μετὰ τινος
κυρίου, τοῦ ὑποίου δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὸ πρό-
σωπον.

Ὁ Ὀλιβιέρου ἠσθάνθη στιγμιαίαν τινὰ ἀνακού-
ρισιν, ἔχι ὅμως καὶ ἐλάττωσιν τῆς ἀνησυχίας του.
Πῶς τῶ ὄντι συνέβαινε νὰ συνεξέλθῃ ὁ Οὐρβάνος,
ὁ μεταβάς εἰς ἀναζήτησιν τῆς Μαρίας, μετὰ τοῦ
κυρίου ἐκεῖνου; Ἄν δὲ ἦτο οὗτος ἡ Μαρία μετημ-
ριεσμένη, πῶς ἄλλως ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ἡ πα-
ρουσία της εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου παρὰ
διὰ τῆς υποθέσεως ὅτι συνεκατοίκει ἐκεῖ μετ'
αὐτοῦ; Ταῦτα ἀναλογιζόμενος ἐπέστρεψε τρέχων ὁ
Ὀλιβιέρου εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, ὅπου
ἔφθασε πρῶτος.

— Καὶ ἡ Μαρία; ἐκραξε βλέπων τὸν Οὐρβάνου
προχωροῦντα πρὸς αὐτόν.

— Ἐδῶ εἶμαι, ἀπήντησε φωνὴ ἐξερχομένη ἐκ
τοῦ στόματος τοῦ συντρόφου τοῦ Οὐρβάνου, ὅστις
ἦτο τῶ ὄντι ἡ Μαρία ὑπὸ ἐνδύμα ἀνδρικόν.

— Σὺ λοιπὸν ἦσο, ἠτίς πρό ὀλίγου ἐξῆλθες ἐκ
τοῦ... Ἄλλ' ἡ φωνὴ τῆς ἐρωμένης του καὶ ἡ
αἰφνιδία ἀποκάλυψις τῆς παρουσίας τοῦ φίλου του
εἶχον πληγῶσαι κατακαρῶς τὸν δυστυχῆ, ὅστις
ἐκλονίσθη ὡς βλήθῃς ὑπὸ σφαίρας καὶ θὰ ἐπιπτε
κατὰ γῆς, ἂν δὲν εὐρίσκετο ὀπισθεν αὐτοῦ ὁ τοίχος
τῆς ἐκκλησίας.

— Ὁ δυστυχῆς! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία σπεύδουσα
νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ.

— Μήπως πρόκειται νὰ παραστήσωμεν αἰσθη-
ματικὸν ὄραμα εἰς τὸ ὑπαίθριον; εἶπεν ἀποτόμως ὁ
Οὐρβάνος, ἐμποδίζων αὐτήν. Διατί ἐπέμεινες νὰ

ἐλθῆς ἐδῶ; Τώρα ἔφρισε μὲς μόνους, νὰ ἐξηγηθῶ-
μεν μετὰ τὸν Ὀλιβιέρου. Ἐνώπιόν σου τοῦτο εἶναι
ἀδύνατον. Ἐπίστρεψε εἰς τὸ σπίτι.

Οὐδέποτε ἐρόδισαν τὴν Μαρίαν αἱ κτηνώδεις τοῦ
μεθύσου συζύγου της παραφορὰ ὅσον ἡ ψυχρὰ ἐκείνη
τοῦ ἐραστοῦ της θηριωδία. Ὑπὸ τὸ ἐπιτακτικὸν αὐτοῦ
βλέμμα ἐκάμθη ὡς ἰτέα ὑπὸ τὸ φύσημα ἀνεμοζά-
λης. Μετὰ βραχῶν δισταγμὸν αἰσθανθεῖσα ὅτι πᾶσα
ἀντίστασις ἦτο ματαία ἐκύψε τὴν κεφαλὴν καὶ
ἀπῆλθεν, ἀφίνουσα τοὺς δύο ἀντιζήλους μόνους εἰς
τὴν ἔρημον πλατειάν.

Ἡ ψυχρὰ αὖρα τῆς νυκτὸς ἐξῆγειρε μετ'
ὀλίγον τὸν σχεδὸν λειπόθυμον Ὀλιβιέρου.

— Τί ἔγειρεν ἡ Μαρία; ἠρώτησεν ἀνοίγων τοὺς
ὀρθακμούς.

— Ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπίτι της, δηλ. εἰς τὸ
ἰδικόν μου, ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Οὐρβάνος.

— Εἰς τὸ σπίτι της... εἰς τὸ ἰδικόν σου... ἐπα-
νέλαθε μηχανικῶς ὁ Ὀλιβιέρου, λοιπὸν συγκατοι-
κεῖτε.

— Μάλιστα, συγκατοικοῦμεν. Τώρα ποῦ τὸ ἤξεύ-
ρεις, ἔχεις ἄλλο τίποτε νὰ με εἰπῆς;

Ὁ Ὀλιβιέρου ἐφάνη ζητῶν ἀπάντησιν, ἀλλὰ
τὴν διανοίαν του εἶχε παρὰλύσει ἡ σφοδρότης τοῦ
πόνου, ἡ δὲ φωνὴ αὐτοῦ πνιγμένη ὑπὸ τῶν λυγ-
μῶν δὲν ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῶν χειλέων του.

— Τί νὰ κάμω με τέτοιο παιδί; ἐψιθύριζε δυσ-
φορῶν ὁ Οὐρβάνος, θὰ ἐπροτιμούσα ἓνα καλὸν κυ-
γᾶν, παρὰ κλάσματα ἐδῶ, καὶ ἄλλα κλάσματα
ὅταν γυρίσω εἰς τὸ σπίτι. Ὁ διάβολος νὰ τοὺς
πάρῃ καὶ τοὺς δύο! Ὅτι ἔγειρεν ἔγειρεν, ἔπειτα
δὲν πταίω μόνον ἐγώ, ἀλλ' ἄλλο τόσον ἡ Μα-
ρία, καὶ ἀκόμη περισσώτερον αὐτὸς ὅπου μοῦ τὴν
ἔφερε νὰ τὴν φιλοξενήσω. Ἐλα, ἐπρόσθεσε σείων
ὡς δένδρον τὸν Ὀλιβιέρου, εἶπες τίποτε, ἔφρισε με,
ἀναθεματίσε με διὰ νὰ ἤμπορέσω, ἂν ἔχω ὄρεξιν,
ν' ἀπολογηθῶ. Ἐξελόμισα τὴν Μαρίαν, τοῦτο εἶ-
ναι ἀλήθεια, μὴ δὲν ἔκαμες καὶ σὺ τὸ ἴδιον.

Ἄλλ' ὁ Ὀλιβιέρου δὲν ἤκουε τίποτε. Εἰς τὴν
κεφαλὴν του εἶχε χίλια σήμαντρα, τὰ ὑποία ὄλα
ἐκωδώνιζαν ΜΑΡΙΑ. Τὰ χεῖλη του ἦσαν φοβερῶς
συνεσταλμένα καὶ ἐφκίετο ὑποφέρων ὡς ἂν ἐμάσσα
ἄνθρακος ἀναμμένους.

— Ἀλλὰ μίλησε τέλος πάντων! ἐφώναξεν ὁ
Οὐρβάνος.

— Ἄλλοίμονον, ἐψιθύρισε ὁ Ὀλιβιέρου, τοῦ
ὑποίου ἐκάμπτοντο τὰ γόνατα, ἂς ὑπάγωμεν νὰ
εὐρωμεν τὴν Μαρίαν.

— Τὸ πρᾶγμα καταντᾶ ἀνοικονόμητον, εἶπεν ὁ
Οὐρβάνος, προσκαλῶν διαβαίνουσιν ἀμαξάν, ἐντὸς
τῆς ὑποίας ἐτοπιθέτησε τὸν Ὀλιβιέρου, ἐξκαλου-
θούντα νὰ κλιθῇ ὡς παιδίον, διατάξας τὸν ἀμαξη-
λάτην νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸν ὑποδειγθέντα πα-
τρικὸν του οἶκον, καὶ προσπληρώσας τὸν ὄρομον.

— Ὁ φίλος σας, παρετήρησεν ὁ ἀμαξηλάτης,
φαίνεται ἄρρωστος ἢ πολὺ λυπημένος.

— Εἶναι μεθυμένος, ἀπεκρίθη ὁ Οὐρβάνος.

— Καὶ τὸ κρασί στάζει ἀπὸ τὰ μάτια του.
Ὁπ Ξανθοῦλά μου! ἐπρόσθεσε μαστιζῶν τὴν ἀχα-
μνὴν φορᾶν του. [Ἐπεται συνέχεια]

Στέλω μεταφρασμὰ μου τοῦ ὁμοίου «βουτηχτῆ» τοῦ
Schiller, ὅπου ἴσως κριθῇ καλὸ διὰ τὴν «Εἰκονογραφη-
μένην Ἑστίαν», ἂν καὶ ἦναι τόλμημα τέτοιο ἀδάμαντες
νὰ δένωνται με ἄλλο μέταλλο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ ἐπρωτοχόθη
δι' αὐτοὺς. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἂν εἰς τὴν ἀναγνώσιν τὸ
μεταφρασμὰ μου ἴσως δὲν θ' ἀνθῆξῃ εἰς τὴν σύγκρισιν με
τὸ πρωτότυπο, ἀπαγγελλόμενον ὅμως ἀπὸ τεχνίτην ἠθο-
ποιὸν θὰ ἔκαμνει ἐντύπωσιν εἰς Ἑλλήνας ἀκρατάς. Ἡ
ἀπλή μας εἶναι γλώσσα θαλασσινή καὶ θαυμαστοὶ καὶ οἱ
βουτηχτάδες μας.

Ο ΒΟΥΤΗΧΤΗΣ

1 «Ἴππότης ἄρα, ἢ σκουτάριος τολμᾷ
ἔς αὐτὸν νὰ ριχθῇ τὸ βυθό;
Χρυσὸ ποτήρι ἔς τὰ βάθη πετῶ,
νά, τό πιν ἢ μαῦρη ρουφίστρα γοργά.
Ἐκεῖθε ἂν κάνεις τὸ σκῶμα ἀπὸ κάτω,
ἔς αὐτὸν τ' ἀπαφίνω καὶ ἄς ἦν' χάρισμά του».

2 Καὶ μετ' τῆς Χάρουδης τ' ἄγρια νερὰ
ἀπ' τὴν κορυφὴν τοῦ σκληροῦ,
τοῦ ὀλόφθου βράχου κ' ἐμπρὸς κρεμαστοῦ
ὁ ρῆγας τὴν κόψα ἔς τὸ κύμα πετᾷ.
«Καὶ πάλι ἐρωτῶ σας, καρδιά ποιὸς θὰ δεῖξῃ
σὲ τοῦτο τὸ χάος βαθυὰ νὰ βουτήξῃ;»

3 Ἄλλὰ σκουτάριοι κ' ἱππῶταις τ' ἀκοῦν
καὶ λόγο δὲν λέγουν, σκυφτὰ
μετ' ἄγριο κύμα κυτᾶζον ποῦ σκᾶ,
τὸ κερδὸς χρυσοῦ ποτηριοῦ δὲν ποθοῦν.
Καὶ ὁ ρῆγας καὶ τρίτη φοράν ἐρωτᾷ:
«Κάνεις ἀπὸ σᾶς νὰ ριχθῇ δὲν τολμᾷ;»

4 Κι' ὄλοι, ὅπως πρὶν, ἀπομένουν βουδοί—
Σκουτάριος γλυκός, θαρρετός,
ἔς τοὺς φοβισμένους συντρόφους του ἐμπρὸς
προβαίνει καὶ ζῶνι πετᾷ καὶ μαντὶ
γυναῖκες τριγύρουσε κι' ἄνδρες τηράζον
τ' ἀγῶρι τὸ ἐξαιδίον, ὅπου ὄλοι θαυμάζον.

5 Κι' ὅπως τοῦ βράχου ἔς τὸ γέμα πατεῖ
νὰ ἰδῇ ἔς τὸ βυθό, τὰ νερὰ,
ποῦ χε ρουφίσῃ, ἔς τ' ἀπάνου ξερνᾷ
βογγῶντας ἢ Χάρουδην, καὶ με βοῆ
ὡς νὰ ἦταν βροντῆς μακρουῆς ἀγροικῶνται,
με ἀφροῖαν ἀπ' τὰ σπλάγχνα της ὅπως πετιῶνται.

6 Βράζει, χοχλάζει, σφουρίζει, βροντᾷ
ὡς στιά, ποῦ σμιχθῇ με νερό.
τὰ οὐράνια βρέχει με ἀφρόν ἀχνιστό
καὶ ἀδιάκοπα κύμα τὸ κύμα χτυπᾷ
τὸ ἀκένωτο βάθος ποτὲ δὲν ἀδειάζει,
λὲς κι' ἄλλη μιὰ θάλασσα ἢ θάλασσα βγάξει.

7 Λουφάζει τέλος τὸ ἀγριο στοιχειό
καὶ χάσκει ἀπ' τὴν ἀσπρὴν ἀφροῖα
σχισμάδα ἀπατη, μαῦρη, πλατειά,
ὡς ὁρόμος ποῦ βγαίνει ἔς τὸν Ἄδην μ' ἀχὸ
τὰ κύματα ὀλάγοια, στριφτὰ ρουφισμένα,
βυθιῶνται με ὀρημὴ ἔς τὸ σιφοῦνι ἀραγμαῖνα.

8 Πρὶν τὸ κυμάτωμα ὀπίσω νὰ ἐλθῇ,
ὁ νέος θερμὰ τὸ θεὸ
βοήθεια κράζει—καὶ ἰδοὺ βοητὸ
σκικνεται τρόμου κ' εὐθὺς ἢ στροφῆ
μετ' ἄγνωστο δέρνει καὶ κλεῖ τὸν γενναῖον,
νεαρό βουτηχτῆ, ποῦ δὲν φαίνεται πλέον.

9 Καὶ γαλνιζ' ἢ κορφή τοῦ νεροῦ,
ἀλλὰ κουφοβράζει βαθυὰ
εὐχεται ὀλότρευε κάθε λαλιά
«νά ἦν' ὦρα καλὴ» τ' ἀνδρειωμένου παιδιοῦ
πλὴν πάντα πλειὸ κούφια τὰ κύματ' ἀκοῦνε
καὶ με καρδιοχτύπι φοιχτὸ καρτεροῦνε.

10 «Καὶ ἂν ἦθε ρίξης τὸ στέμμα κ' εἰπῆς,
μ' αὐτὸ θὰ γενῆ βασιλιάς,
ὅὰ τὸ φορέσῃ, ἂν κάνεις ἀπὸ σᾶς
τὸ σῶσῃ! μιὰς τόσο ἀκριβοῆς ἀμοιβῆς
δὲν μ' ἐπιανε πόθος. Τί κλειοῦν τέτοια βάθη
ψυχὴ ζωντανῶν δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς μάθῃ».

11 «Καράδι' ἀρπάξ' ἢ ρουφίστρα συχνὰ
καὶ πᾶν ἔς τὸ βυθό με ροπή
σπασμένο μόνον κατάστ' ἢ σκαρί
ξεβγαίνει ἀπ' τὸ βάραθρο π' ὄλα ρουφᾷ—
Πλὴν σφύριγμ' ἀντάρας ψηλότατο βγάξει
καὶ πάντα σιμὰ καὶ σιμώτερα βράζει.

12 Βράζει, χοχλάζει, σφουρίζει, βροντᾷ,
ὡς στιά, ποῦ σμιχθῇ με νερό,
τὰ οὐράνια βρέχει με ἀφρόν ἀχνιστό,
καὶ ἀδιάκοπα κύμα τὸ κύμα χτυπᾷ,
καὶ ὡς κρότος βροντῆς μακρουῆς ἀγροικίεται,
με βόγγο ἀπ' τὰ σπλάγχνα της ὅπως πετιέται.

13 Καὶ ἀπ' τῶν κυμάτων τὰ μαῦρα νερὰ
ὡς κύνου ἀσπρολόγημα, ἰδές,
καὶ χερ' ὑψόνεται, καὶ γυαλισταῖς
φαιρίζονται πλαταῖς, καὶ λάμπει γοργά,
ἰδές τον, ψηλὰ ἔς τὸ ξεροῦ του τινάζει
τὴν κόψα, χαρὰ με νοήματα ἐκφράζει.

14 Πῆρε βαθυὰ καὶ πολὺ τὴν πνοὴ
καὶ τ' ἄγιο χαϊρέτῃδε φῶς.
Κι' ὁ ένας τ' ἄλλου πολὺ χαρωπὸς
φωνάζ' «εἶν' ἐδῶ, δὲν ἐπίσθηκε! ζῆ!
καὶ ἀπ' τῆς καταδόθρας τὸν τάφο γενναῖος
ψυχὴ ζωντανὴν ἐξανάφερ' ὁ νέος!»

15 Ἐρχεται κι' ὄλο τὸν ζῶνει με μιὰ
τὸ σῦχαρο πλῆθος, κ' ἐμπρός
ἔς τὸν ρῆγα κλίνει τὰ γόνατ' αὐτός,
τὴν κόψα προσφέρει, καὶ ὁ ρῆγας ματιὰ
τῆς κόρης του ρίχνει, ποῦ πλῆθιο κερνάει
κρασί λαμπυρό, κ' ἔτσι ὁ νιὸς χαϊρεταί.

16 «Νᾶ ζίσῃ ὁ ρῆγας! χαρὰ ἔς τὴν ψυχὴ,
ποῦ πνέει ἔς τὸ ρόδινο φῶς!
Κεῖ κάτω εἶν' ὅμως τρομάρα ὁ βυθός·
θνητὸς τοὺς θεοὺς ὦ! νὰ μὴν προκαλῇ
κ' ἐκεῖνα ποτέ του νὰ ἰδῇ μὴν ποθίσῃ,
ποῦ τοῦ χ'ουν ἔς τὴ θροῖκα τοῦ σκότους βυθίσῃ».

17 «Σὰν ἀστραπὴ ἐβουλοῦσα γοργά,
νά, μ' ἄγρια μοῦ χύθηκε ὀρημὴ
μετ' ἀπὸ βράχου σπηλιά μιὰ πηγὴ
τῶν δύο ρεματιῶν ἢ μανία μ' ἀρπᾷ,
ὡς ὀδοῦρο με στρίφει τριγύρω με ζάλη,
ἀνώφελ' ἢ ἀντίστασι ἐστάθη κ' ἢ πάλιν».

18 «Τότε ὁ θεός, ὅπου κράξω βοηθὸ
εἰς ἀκροῦ κινδύνου στιγμή,
μοῦ δειχνει ξερά βαθυὰ πεταχτᾷ,
εὐθὺς τὴν ἀδράχνο, ἀπ' τὸ θάνατο γλυτῶ
καὶ ἔς τὰ μετερὰ κεῖ κοράλλια κρεμάστουν
καὶ ἢ κόψα, ποῦ ἔς τ' ἀπατ' ἀλλοῖως θὰ βυθιότουν».

Το Βιολοντσέλλο

19 «Ότ' είχα κάτουθε βάθος βουνοῦ
καί ὀμοῦ πορφυρῆ σκοτεινιά,
κ' ἐνφ' ἔχαν ἀκοπη νέκρα τ' αὐτιά,
τὰ μάτια κυτοῦσαν τῆ φρίκη βυθοῦ,

20 «Μαῦρα βουάζαν καί ἀνάκατα ἐκεῖ
ἄν δὺςμορφοὶ σβῶλοι στριφτῆ
ἢ ρίνας, πῶχουν ἀγκιδία φριχτά,

21 «Εκεῖ κρεμῶμενος τρόμο ἀγρικῶ,
ἐγὼ νά ἦμαι ἡ μόνη καρδιά,

22 «Μοῦ εἴφριξε ὁ νοῦς· πλοκαμοῦς ἰδοῦ σειεῖ
συρτῆ πρὸς ἐμένα ἑκατό
θεριό, ποῦ θε νά μ' ἀδοῦξῃ ἀπολνω

23 Σχεδὸν ξιπλάσθη 'ς τὸ διήγημ' αὐτὸ
ὁ ρῆγας καὶ λέγει τοῦ νιοῦ
«Δικὴ σου ἡ κόυπα· κ' ἰδοῦ τοῦ χεριοῦ

24 Τὸ ἀκού' ἡ κόρη κ' εὐθύς λαχταρεῖ
καὶ λέγει μὲ χεῖλη γλυκῆ
«Πατέρα, φθάνουν παιγνίδια σκληρῶ!

25 Τὴν κόυπ' ἀδράχνει του ὁ ρῆγας εὐθύς
καὶ μὲς τὸ βυθὸ τὴν πετῆ·
«Ἄν πάλι μιὰ μοῦ τῆ φέρης φορῶ,

26 Οὐράνια παίρνει τον τότες ἀνδριά,
τοῦ ἀστράφτ' ἡ βλαζιά τολμηροῦ,

27 Καὶ ἀκοῦν τὸ κῆμα, ποῦ ἀπάνου γυρνῶ,
καὶ ἄχος προσηνῆ το βρονηῆς,

Μετῆφρασις ΓΛΑΥΚΟΥ ΠΟΝΤΙΟΥ

Κάθισε ὁ νέος ὁ μουσικός στὴν καρέγλα, κι ἄρχισε
νά παίζῃ τὸ βιολοντσέλλο. Μὲ τὴν πρώτη του δοξα-
ριά βγῆκε ἕνας γλυκὸς καὶ θλιβερὸς στεναγμὸς. Κα-
τόπι ἦρθαν οἱ ἄλλες οἱ δοξαριές, ἡ μιὰ πᾶς στὴν
ἄλλη, καθεμιὰ μὲ διαφορετικὴ γλύκα, μὲ διαφορε-
τικὸ πόνου, κι ὡς τόσο ὅλες ἕνα πρᾶμα σοῦ ἔλεγαν,

Ἡ ἄλλη ἡ μελωδία ἤρχονταν καὶ κρυφομιλοῦσε μὲς
στὴν ψυχῇ σου καὶ σοῦ ἔλεγε πῶς ἡ εἰκόνα ἐκείνη
τῆς παλιᾶς τῆς ἀγάπης εἶνε μακριά, πολὺ μακριά,

Σταμάτησε τὸ ρόγανου, κ' ἔμεινε ἡ ψυχῇ μου συγ-
κινήμενη κ' εὐχαριστημένη, ποῦ ἂν δὲν τὴν ἐν-
νοιῶσαν ἄλλοι, τὴν ἐνοιῶσ' ἕνα βιολοντσέλλο.

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ; μοῦ λέει, δείχνοντας τὸ
δοξάρι· δίχως αὐτὸ, τὸ βιολοντσέλλο τίποτις νά
πῆ δὲν μπορεῖ.

— Μὰ γιὰ τὴν τέχνη, τί λές; τοῦ κάνω τότες.

— Ναι, εἶνε φυσικὰ κ' ἡ τέχνη. Μὰ πάλι μῆτε

— Μὰ γιὰ τὴν τέχνη, τί λές; τοῦ κάνω τότες.

— Ναι, εἶνε φυσικὰ κ' ἡ τέχνη. Μὰ πάλι μῆτε

Καὶ κούνησα σοβαρὰ τὸ κεφάλι μου καὶ τὸ κα-
τάλαβα πῶς δὲν εἶταν τὸ βιολοντσέλλο, μῆτε ὁ μου-
σικός ποῦ μὲ μάγεψε, μόνο μιὰν ἄλλη καρδιά ποῦ

A. E.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ ΓΥΝΑΙΚΟΠΕΤΡΑ

Δημόδης Ναξιακὴ παράδοσις.

Ἦ τὸ θρόμο ποῦ πάει ἀπὸ τὰ Μονοίτσια¹ γιὰ τὸν
Κυνίδαρο², βρίσκειται κατὰχρημα μὲς τῆ στράτα, περᾶ-
σοντας τῆ βασιλικῆ³, μιὰ πέτρα μακρουλῆ καὶ μεγάλη

Μιὰ φορὰ, τὸν παλιὸ καϊρὸ, ἦτανε μιὰ κοπελοῦδα
ἔμορφη καὶ καλοστευγάμενη⁴ κ' ἐκάθοντανε μοναχῆ
τοῦ 'ς ἕνα τση συνέπαρμα⁵ κοντὰ 'ς τὰ Μονοίτσια. Ἡ
κοπελοῦδα εὐτῆ δὲν ἤθελενε μὴδὲ δούλα μὴδὲ καμιὰ

Μιὰ ταχύτερη ἐσηκίωθνε τὴν ὥρα ποῦ κεντροδύ-
λανε ὁ νῆλιος κ' ἐχαζιρεύοντανε ν' ἀρχινίξῃ πάλι νά
λατρεύεσαι⁹ μὲς 'ς τὸ σπῖτι καὶ νά τὸ συγορίξῃ¹⁰ μὰ

Ἡ κοπελοῦδα ἐκεῖ κατὰχρημα ποῦ, καθὼς ἔχουνε νά ποῦνε,
νοιῶθῃ καὶ τὰ καταλαβέθῃ ὅλα.

¹ Χωρίον τοῦ δήμου Τραγαίας.

² Ὡσαύτως.

³ Παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου.

⁴ Ἡ λέξις σημαίνει ἰδίως τὴν ἔχουσαν τρόπους εὐγενεῖς
καὶ ἐνδεδυμένην κοσμίως.

⁵ Ἐξοχικὸν οἶκημα.

⁶ Ἠσχολεῖτο εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας.

⁷ = Ἐτακτοποιεῖ.

⁸ = τῷ ἀποτροπιάζομαι.

⁹ Νὰ ἐργάζηται.

¹⁰ = Μελαγχολίαν.

¹¹ Μέγα μανδύλιον δι' οὗ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ
τὸ πρόσωπον.

¹² Τραχηλὴν τινά.

¹³ Μέρος ἐν ᾧ συναντῶνται διάφορα βυάκια καὶ ἐκεῖθεν
συρρέουσιν.

¹⁴ Μακροτάνταλος λέγεται ἐν Νάξῳ ὁ ἔχων ὑψηλὸν ἄμα
καὶ ἀκομψὸν ἀνάστημα.

¹⁵ Ἀκροποδητή.

¹⁶ Ἄνευ αἰτίας, αἰφνιδίως.

¹⁷ Ἀπέσπων τὴν κόμη των.

λέει πῶς σὰ θωρῆς τοῦ γειτόνου σου τὸ σπῖτι καὶ κάβ-
γεται, καρτέρα καὶ γιὰ τὸ δικό σου. Καὶ ὅμως ἡ κο-
πελοῦδα δὲν τὰ παρασάστισενε καθόλου, παρὰ ξεπολάῃ
τὴν ἀνέμη τσηκαί, μὲ μεγάλη ἀλεστοσύνη, λιχνιέται ἔξ'¹¹
ἀπὸ τὸ χωράφι καὶ τὸ βάνει 'ς τὰ ποδάρια¹² μὰ ἔλα
ποῦ ὅσον ἤνοιωθνε ἀπὸ πίσω τση τὸν Τούρκο νά τὴνε

Τώρα, ἀγκιὰ καὶ νά περάσανε τόσα καὶ τόσα χρό-
νια ἀμέτρητα, μπορεῖ πάλι ἡ πέτρα εὐτῆ νά γενῆ κο-
πελοῦδα σὰ βρεθῶνε τρεῖς Μαρίαις νά κάμουνε «μο-
νημερικὸ πανί» νά τὸ βρίζουνε ἀπάνω τση.

Τώρα θὰ μ' ἀρωτήξῃς κ' εἰντὰ ναι τὸ «μονημερί-
τικο πανί». Δὲν εἶναι καὶ καένα δύσκολο πρᾶμμα μὰ
συρνωῦνε νά τὸ κάμουνε; Δὲ συρνωῦνε, ποῦ ἂν ἐσυ-
ρνωῦσανε δὲν ἤθελα νά χῶνε τὸρα τόσα χρόνια τὴν

Γιὰ νά γενῆ εὐτὸ τὸ πανί, καὶ νά κάνη ἐνέργεια,
πρέπει ἡ τρεῖς Μαρίαις νά σηκωθῶνε τση ἀγκαῖς,
μὲς τὰ χαλάσματα τση νύχτας, νά πᾶνε 'ς τὸ χωράφι,

Ἐν Νάξῳ.

MIX. IAK. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΔΙΑΤΙ ΚΑΠΝΙΖΟΜΕΝ

Δὲν θὰ ὑπάρχη ἴσως θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐλέγθη-
σαν, ἐγράφησαν, ἐσυζητήθησαν περισσότερα. Σύλ-
λογοι πολλοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσι κατὰ τοῦ
καπνίσματος καὶ ἀστυνομικαὶ διατάξεις ἀπαγορεύ-
ουσιν αὐτὸ δημοσίᾳ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἰδίᾳ ἐν Ἑλβε-
τίᾳ. Ἐπ' αὐτοῦ, περὶ τῆς προξενουμένης ὀηλ.
ἐκ τοῦ καπνίσματος ὠφελείας ἢ ζημίας, ἡσχολήθη-
σαν πλειστάκις οἱ ἐπιστήμονες, ἐξηγήθησαν γινώ-
μαὶ τὸ πλεῖστον κατὰ—ἐνθ' ἐν τοῦτοις αὐτοῖ οἱ ἐκ-
φέροντες τὰς καταδικαστικὰς ταύτας γνώμας ἐκά-
πνιζον κατὰ κόρον. Καὶ ὅμως μὲθ' ὅλα ταῦτα τὸ

¹ Δυνάμεις.

² Ὁ ὑφαντικὸς ἵστός.

ζήτημα διατελεί εισέτι εἰς τὴν καὶ πρότερον θέσιν καὶ θὰ διατελεῖ, φρονούμεν, ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πολλοὶ καπνίζουσι διότι τοὺς ἀρέσει τὸ κάπνισμα. Ἡ πλειονότης ὅμως τῶν καπνιστῶν σκέπτεται περὶ τοῦ κάπνισματος ἐξ ὑψηλοτέρας ἀπόψεως, τῆς τοῦ καθήκοντος. Διὰ πολλοὺς πάλιν εἶναι ἀπλόων ζήτημα συνηθείας. Ἐνεκεν τῆς πλημμελοῦς ἐπιβλέψεως ἀποκτώντων τὴν συνήθειαν τοῦ καπνίζεσθαι ἐξ αὐτῶν τῶν σχολικῶν βάρων ὅταν δὲ καταστῶμεν πλέον ἄνδρες ὑποβιβάλλομεθα εἰς ἱατρικὴν ἐξέτασιν· εἰς τὸν ἱατρὸν ἀποκαίεται τότε νὰ ἀποφασίσῃ ἐὰν πρέπει, ἐὰν δηλ. εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑγίαν μας νὰ παύσωμεν τὸ κάπνισμα ἢ ὄχι. Καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ τηροῦντες τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διαταγὴν τοῦ ἱατροῦ. Κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ἱατρικαὶ αὐταὶ ἀποφάσεις συμβουλεύουσιν ὅτι θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς διὰ τὸ ὀργανικὸν σύστημα νὰ παρακινήσῃ τις τὸ κάπνισμα ὅταν ἀπαξ ἀπέκτιθη τὴν τοιαύτην συνήθειαν. Εἶναι βεβαίως γνωστὸν ὅτι ὑπάρχουσιν ἰσχυροὶ χαρακτῆρες δυνάμενοι νὰ ἀποβάλωσι κακὴν τινα ἐξὶν ἄνευ σοβαροῦ κινδύνου τῆς ὑγείας των. Οὐδὲν ἦττον ὁ κίνδυνος ὑπάρχει πάντοτε.

Καὶ ἤδη ἐγείρεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ζήτημα: Εἶμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς τοιοῦτον κίνδυνον; Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἐὰν δὲν εἶμεθα δεσμευσμένοι δι' οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ ὅπως διόλου κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκτελούμεν τὸ πείραμα μετὰ καθαρῶν τοῦ συνειδότητος. Διαφέρει ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐὰν ἔχωμεν οἰκογενεῖαν ἐξαρτωμένην ἀφ' ἡμῶν· πρέπει τότε νὰ σκεφθῶμεν ἐπὶ πολὺ περὶ τῆς τύχης αὐτῆς ἐν ἡ περιπτώσει ὃ ὀργανισμὸς μας δὲν ἤθελεν ἀντίξῃ εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν συνηθείας. Καὶ κοινῶς τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὃν ὁ ἱατρός του συνεβούλευσε νὰ παύσῃ τὸ κάπνισμα, βλέπει ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ὄχι σπανίως ἢ πρὸς τὸν ἱατρὸν του πεποιθήσει δικαιοσταίει.

Ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἐξασκούμενοι τὸ κάπνισμα, διότι συνειθίσαντες ἀπαξ ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἔλαβον συμβουλὴν παρὰ τῶν ἱατρῶν των νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσι νὰ τὸ παύσωσι, τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχουσιν καὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ καπνοῦ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας των. Εἶναι ἐπίσης πολλὴ σύνθεσις νὰ καπνίζῃ τις καὶ πολὺ μάλιστα, διότι ἐννοεῖ ὅτι ὁ καπνὸς εἶναι ὀξυγόνο· διὰ τούτου ὁ καπνὸς εἶναι θαυμαστός· ἡ νωθὰ ἰδιοσυγκρασία του διὰ τοῦ καπνοῦ ἐξερεθίζεται καὶ καθίσταται οὕτω ἐνεργητικώτερα· ἐὰν τούναντιον ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει ἡ ἰδιοσυγκρασία εἶναι εὐερέθιστος καὶ ὑπερευαίσθητος, τὸ μόνον κατευναστικὸν εἶναι ὁ καπνός. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τοῦτο εἶναι γενικῶς παραδεκτόν.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων πάλιν καπνίζουσι διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιοι ὅτι τὸ κάπνισμα εἶναι συμφέρον των. Δοκιμάσαντες πολλάκις εὗρον ὅτι μετὰ ἐν σιγᾶρον εἰς τὸ στόμα αἱ ἰδέαι ὄχι μόνον ἐπέρχονται εὐκολώτερον, ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, μάλλον συντεταγμέναι, καὶ ὅτι ὁσάκις ἀπαίτεται συσκευαία εἰς τὴν εὐρείαν καταλλήλου τινός λέξεως ὅταν

δὲν καπνίζουσι, ἡ λέξις αὕτη ἐρχεται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος των μόλις ἀνάψωσι τὸ σιγάρον.

Τὸ κάπνισμα εἶναι σπουδαῖον προφυλακτικὸν μέτρον ἐναντίον τῶν μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν ὡς ἐκ τῶν μικροβιοκτόνων αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Μόνον ὁ ἀναγνούς τὰς ἐπὶ τοῦ ζήτηματος τούτου ἐπιστημονικᾶς πραγματείας δύναται νὰ ἐννοήσῃ τοὺς ἀπειροπληθεῖς μικροβιολογικοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἴμεθα ἐκτεθειμένοι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ἐκαστος ἐν τούτοις γνωρίζει πῶς διακίδονται πλεῖστοι ἀσθενεῖαι καὶ μάλιστα αἱ ἐπιδημικαί. Οὐχὶ σπανίως ἀναγινοσκόμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὀλόκληρος οἰκογένεια εὗρε τὸν θάνατον ἐκ τῆς αὐτῆς ἀσθενείας, τὸ μικροβίον τῆς ὁποίας εἰσῆχθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐπὶ τῆς ὀμβρέλλας ἴσως ἢ τῶν ἐνδυμάτων ἀνθρώπου μὴ καπνίζοντος.

Κατὰ τοὺς θερινούς ὅμως μῆνας ἐν τῇ ἐξοχῇ δυναταὶ τις ἀκινδύνως σχεδὸν νὰ κάμῃ μικρὰν ἀνακωχὴν τῆς ἐξέως τοῦ κάπνισματος. Διότι τότε ἐνεκεν τοῦ ἀνοικτοῦ ὀρίζοντος καὶ τοῦ καθαρῶ ἀέρος δὲν δύναται ἡ προσωρινὴ αὕτη διακοπὴ νὰ ἐπιδράσῃ σοβαρῶς ἐπὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ καπνιστοῦ. Καπνίζουσι ἐν τούτοις οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν παραθαλασσίαν καὶ ἐπὶ τῶν λόφων διὰ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς μύϊας καὶ τοὺς κῶνωπας· διότι οἱ μικροὶ οὗτοι δαιμόνες δὲν μᾶς ταράττουσι μόνον τὴν ἡσυχίαν τὸ κλοκαίρι ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, καὶ κηλιδοῦσι τρυφερὰ τινα προσωπίακα διὰ τῶν δηγημάτων των. Καὶ ἐδῶ δὲ ἀκόμη καταρτίζονται τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀνδρῶν, δυναμένων νὰ ἀντιτάξωσι κατὰ τῶν ἐνοχλητικῶν τούτων ἐντόμων τὸ κάπνισμα, ἐνῷ αἱ κυρίαί μόνον τὴν βραδείαν των, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ταπεινὴν μας γνώμην, εἶναι πλέον καὶ αὐτῶν τῶν σκιπῶν καὶ τῶν κωνώπων ἐνοχλητικῆ.

Παρ' ἄλλοις τέλος τὸ κάπνισμα εἶναι εἶδος τι ἀπασχολήσεως ὁσάκις ἐπιθυμοῦσιν ἢ καὶ ἀναγκάζονται νὰ μένωσιν οἴκοι. Δὲν σὰς φαίνεται ἀληθινὰ γελοῖον νὰ κάθησθε μετὰ χεῖρα σταυρωμένη ὅλο τὸ βράδυ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἴθε πολὺ κουρασμένος ἐκ τοῦ ἡμερησίου καμάτου διὰ νὰ κάμητε οἰανδήποτε ἐργασίαν, καὶ νὰ ἀναγνώσετε ἔστω; Εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν εὐρίσκετε ὅτι δι' ἑνὸς σιγᾶρου δύνασθε νὰ ἀποφύγετε τὸ γελοῖον τοῦ fare niente καὶ νὰ ἡμπορεῖτε νὰ μείνετε σπῆτι χωρὶς νὰ ζημιωθῆ ἢ ἀξιοπρέπειά σας, προσβλέποντες ἀφ' ὑψηλοῦ διὰ μέσου τῆς τολύπης τοῦ καπνοῦ σας;

KIPIS

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐν τελευταίῳ ἄρθρῳ ἱταλὸς καθηγητῆς Φερέρου, συγκρίνει τὸν Λέοντα Τολστόη, πρὸς τὸν Φραγκίσκον δ' Ἀσσίτζ, τὸν διάσημον κήρυκα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπροκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου ἰσχυρῶς ὁ Παῦλος Σαμαπατιέ, διὰ τοῦ συγγράμματός του «Βίος τοῦ Φραγκίσκου δ' Ἀσσίτζ». Κατὰ τὸν Φερέρου, αἱ θρησκευτικαὶ καὶ ἠθικαὶ θεωρίαι, ἡ εἰκὼν τοῦ βίου καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν παρ' ἀμφοτέροις, μεθ' ὅλην τὴν ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐποχῶν ἀπομάκρυσίν των, εἶνε περίπου τ' αὐτά. Ἀμφοτέροις ἐφαρμόζουσι τὰς θεωρίας των καὶ παρῶν παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους, ἐγκυκλοαίοντες τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως. Ἀμφοτέροις ἔχουσιν ἀσυνήθη δύναμιν μεγαλοφθοῦς φιλολογικῆς παραγωγῆς, μολοντί δὲ ὁ Φραγκίσκος δ' Ἀσσίτζ ἀπέκτειν ἕνα μόνον ἀκατασχεύαστον ὕμνον εἰς τὸν Ἥλιον, ἐν ᾧ ὁ Τολστόη ἔγραψε τόσα ἀριστουργήματα, ἐν τούτοις παρατηροῦνται αἱ αὐταὶ φιλολογικαὶ ἀναλογίαι μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν μεταρρυθμιστῶν τούτων. Ἡ μεταξὺ των διαφορὰ ὅμως εἶνε ἐπὶ τοῦ Τολστόη ἡ ἐπιρροή εἶνε φιλολογικὴ μᾶλλον, διὰ τῶν βιβλίων του ἀσκουμένη, ἢ τοῦ Φραγκίσκου ἐπιρροή ἦτο ἐπὶ τῆς ζωῆς, μᾶλλον ἄμεσος καὶ πρακτικῆ, ὡς θὰ ἦτο καὶ ἡ τοῦ Τολστόη, ἂν ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Γισανίγια Πολιάνα ἐκήρυττεν ἀντὶ νὰ γράψῃ.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἀπέθανεν ἐν Παρισίῳ ὁ Βίκτωρ Σερπουλιέ, ὁ γνωστότατος γάλλος συγγραφεὺς καὶ ἀκαδημαϊκός. Ὁ Σερπουλιέ, κατήγετο ἐξ Ἑλβετίας καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀνδρέου Σερπουλιέ, καθηγητοῦ τῆς Ἑβραϊκῆς ἐν Γενεύῃ. Ἐγεννήθη τῷ 1829, ἔγραψε δὲ πλήθος μυθιστορημάτων, διηγημάτων, δραμάτων καὶ κριτικῶν μελετῶν, πρωταγωνιστήσας ἐν τῇ συγχρόνῳ φιλολογικῇ κινήσει. Συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν «Ἐπιθεωρησιν τῶν Δύο Κόσμων», διεδέχθη δὲ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀκαδημίαν τὸν Δυρῶρ, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἐρνεστού Ρενάν τῷ 25 Μαΐου 1882.

Ἐν βαθεῖ γήρατι ἀπεθίωσε κατ' αὐτὰς ὁ Ἀντώνιος Σαρδού, πατὴρ τοῦ Βικτωριανῶ Σαρδού, τοῦ γάλλου δραματικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ. Ὁ Φεγαρῶ ἐδημοσίευσεν ἀνεκδότον ἐπιστολὴν του περιεροτάτην, πρὸς φίλον του ἀπειθυνομένην καὶ πολλὰς πληροφορίας περιέχουσαν περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βικτωριανῶ, τῶν πρώτων του κλίσεων, τῶν πρώτων του σπουδῶν καὶ τῶν πρώτων του ἔργων. Ἐξ αὐτῆς μαθηνομεν ὅτι μικρὸς ὁ Σαρδού ἀνεγίνωσκε τὸν Μολιέρου καὶ τὸν ἀπεστήθιζεν, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν «Ταρτούφον», τὸν ὁποῖον ἠγάπα νὰ ὑποδύεται πρὸ τῶν οἰκείων του μετὰ τὸ γεῦμα καὶ μίαν φορὰν μάλιστα καὶ πρὸ τῶν χωρικῶν, ἐν τῇ μικρῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου, ὅπου ἐξῆ ὁ πάππος του. Κατ' ἀρχὰς ὁ Σαρδού ἐσπούδασε μαθηματικά, κατόπιν ἱατρικὴν ἄλλ' εἰς τὸ τέλος τὰ ἐγκατέλειψεν ὅλα, χάριν τοῦ θεάτρου, πρὸς τὸ ὁποῖον ἠσθάνετο ἀκατανίκητον κλίσιν. Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτο κωμωδία ἐπιγραφόμενὴ «Οἱ φανταστικοὶ φίλοι».

Διήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου ἐμείνεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, χάριν ἀναλυτικῆς ταξιδεύσεως, ὁ διάσημος δημοσιογράφος Γόρδων-Βενένττ, ἰδιοκτῆτης καὶ διευθυντῆς τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰσοκίας».

Ἡ γένησις ἐκ Λονδίνου ὁ θάνατος τοῦ διασημοῦ ιστορικοῦ Ἰακώβου Ἀντωνίου Φράουδ (Froude). Ὁ Φράουδ ἐγεννήθη ἐν Δρόλιγκτων τοῦ Δεβονσάιρ, τῇ 23 Ἀπριλίου 1818, εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον ὡς Διάκονος

νὸς τῷ 1844. Αἱ ἱστορικαὶ μελέται, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεδόθη ἐνωρὶς, ἀνδείξαν αὐτὸν ἐράμιλλον τοῦ Μακώλεϋ καὶ τοῦ Καρλίλ. Τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων του εἶνε ἡ δωδεκάτομος «Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ καρδινάλιου Οὐόλσεϋ» (1859-1871). Ἐκτὸς τούτου ἔγραψε τὴν «Νέμεσιν τῆς Πίστεως» (1849) τὰς «Μικρὰς μελέτας ἐπὶ μεγάλων θεμάτων» (1867) κτλ.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ὠρῖσε τὴν 6 Δεκεμβρίου (ἔ. ν.) ὡς ἡμέραν ἐκλογῆς νέου ἀκαδημαϊκοῦ εἰς τὴν ἑδραν τοῦ ἀποθανόντος Λεκόντ Δελίλ. Ὁ Ἐροῖκος Οὐσσάι ἐδήλωσεν ἥδη δι' ἐπιστολῆς του ὅτι θέτει τὴν ὑποψηφισιότητά του ὡς ὑποψήφιος δὲ ἀναφέρονται ἐπίσης ὁ Ρισπέν, ὁ Μιστρὰλ καὶ, κατὰ τὸ σῆμα, ὁ Ζολᾶ.

Ἐπανελήφθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρυασσοῦ. Τὰ ἀναγκώματα ἔρχονται προσεχῶς, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων διὰ τὰς Κυρίας, τὰ ὁποῖα φέτος ἐγκαινίζει ὁ Σύλλογος.

Ἐν Τουσὲ τῆς Γαλλίας ἐγένοντο κατ' αὐτὰς τάποκαλυπτήρια τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ λεξικογράφου Πέτρου Λαρῶς ἐγερθέντος μνημείου. Τῆς σεμνῆς τελετῆς προήδρευεν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Λέγγ, γνωστὸς λόγιος καὶ ποιητής.

Ἀπέθανε κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίῳ, ἐν ἡλικίᾳ 45 ἐτῶν ὁ Τζέιμς Δορμεστέτερ, δεινὸς γλωσσολόγος καὶ ἀνατολιστής, καθηγητῆς τῆς Ἰνδολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ συγγραφεὺς πολλῶν καὶ σπουδαιωτάτων ἔργων περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν. Ἐκ τῶν γενικωτέρων του συγγραμμάτων φημιζέται τὸ ἐπιγραφόμενον «La legende des siècles» ἐκ τοῦ ὁποῖου κεφάλαιά τινα ἐδημοσιεύθησαν ἄλλοτε ἐν τῇ Ἑστίᾳ.

Μουσικά

Ἐν Βιέννῃ ἐωρτάσθη πικρὴ ἡμῶς τὸ ἰωβιλαῖον τοῦ Ἰωάννου Στραῦς, τοῦ δημοτικωτάτου μουσικοῦ, τοῦ συνθέτου τῆς Νυκτερίδος, τῶν Ρωμαϊκῶν Ἀποκρύφου, τοῦ Πρίγκιπος Μαθουάλα καὶ τῶν ἄλλων ὀρατίων μελοδραματίων. Ὁ Ἰωάννης Στραῦς εἶνε υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ Στραῦς, τοῦ γνωστοτάτου καὶ κατ' ἐξοχὴν συνθέτου τῶν στροβίλων, ἐβδομηκοντούτης δὲ σήμερον ἀπολαύει πολλῆς τιμῆς παρὰ τῷ μουσικῷ κόσμῳ, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἑορτὴ τοῦ ἰωβιλαίου του.

Θεατρικά

Ἡ Δούκισσα τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Σαρδού, ἡ ὁποία θὰ παρασταθῇ εἰς τὸ παρισίνον θέατρον τῆς Ἀναγεννήσεως, μετεβατίσθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς «Γισμονόδον» ἴσως πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως μετὰ τὸ ὁμώνυμον δράμα τοῦ κ. Κλ. Ραγκωθῆ.

Ἐν τῷ «Κωμικῷ Μελοδράματι» τῶν Παρισίων ἐωρτάσθη διὰ πανηγυρικῆς παραστάσεως ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τῆς «Κάρμεν» τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Μπιζέ. Ἐπὶ τῇ ευκαιρίᾳ ταυτῇ αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ὑπενηθίζουσι ὅτι, ὅτε διὰ πρώτην φορὰν παρεστάθη ἡ «Κάρμεν» ἐσυρίχθη, κατὰ τὴν τύχην πολλῶν μουσικῶν ἀριστουργημάτων, κατόπιν ἐκτιμηθέντων καὶ ἐπιδεδιηθέντων.

Θραμβεωτικὴ ὑπέστη ἐπιτυχία τοῦ Ὁθέλλου, παρασταθέντος κατ' αὐτὰς ἐν τῷ παρισίνῳ θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος. Ὁ Βέρδης, διατεθῆν ἤδη ἐν Παρισίῳ, παντοῖον ἔτυχε τιμητικῶν ἐκδηλώσεων. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραστάσεως ἀνήστη ἐπὶ τοῦ στήθεος του ἰδιογέμιως τὴν ταινίαν τῆς Λεγεώνας τῆς Τιμῆς, ὅτε δὲ ὁ περιφανὴς μελοποιὸς ἐνεφανίσθη εἰς τὸ προεδρικὸν θεωρεῖον, φέρων τὸ ἀνώτατον γαλλικὸν παράσημον, οἱ θεαταὶ ἠγέρθησαν καὶ τὸν ἀνευφήμησαν. Κατὰ τὸ διαστήμα τῆς παραστάσεως πλήθος τηλεγραφημάτων ἐστάλθησαν πρὸς τὸν Βέρδην ἐξ Ἰταλίας, ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων τὸν συνεχάρη θερμῶς καὶ ὁ Καίσαρ. Προσεγγὺς εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον θὰ παρασταθῇ καὶ ἡ Μίδα.

Ἀπὸ τῆς σημερινῆς τοῦ θεάτρου τῶν Κοιμωδῶν ἐδιδάχθη κατ' αὐτὰς καὶ ἄλλη ἀθηναϊκὴ ἐπιθεώρησις ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ὑπαίθριοι Ἀθηναῖοι» τῶν κ. κ. Λάσκαρα καὶ Καπετανάκη. Τὸ ἔργον ἤρρεσε μετρίως.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΜΟΡΦΙΑ

Ἐν τῇ Ρωσσίᾳ πάντας ἀντιχεῖ ὡς προσευχὴ ὁλοκλήρου λαοῦ ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς κυριάρχου ὁ Ἐθνικὸς Ὑμνος, τὸ: Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον.
 Ὁ Ὑμνος οὗτος συντέθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξίου Λεβόφ, κατὰ τὸ 1833, τῇ ἐντολῇ τοῦ Τσάρου Νικολάου Α', ἵνα ἀντικατασταθῇ ὁ τῶς ἐν γράσει ἀγγλικὸς ὕμνος.

Τὸ κείμενον τοῦ Ρωσσικοῦ Ὑμνου ἔχει κατὰ στίχον ὡς ἐξῆς:

Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον!
 Ἐν ἰσχύϊ καὶ δυνάμει
 Βασίλευε, πρὸς δόξαν ἡμῶν

Βασίλευε, πρὸς τρόμον τῶν ἐχθρῶν,
 Τσάρε ὁρθόδοξε!
 Θεέ, σκέπε τὸν Τσάρον.